

OILIVERÄJÄNKORVA

**LÄÄKEHOIDON OPETUS JA OPPIMINEN
TURUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA**

Tarkastelun kohteena toteutussuunnitelmat
ja opettajien omat arvioinnit

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
ÅBO YRKESHÖGSKOLA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN PUHEENVUOROJA 16

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2004

Kannen suunnittelu: Mari Palkén ja Kari Salmi

ISBN 952-5113-86-8 (painettu)
ISSN 1457-7941 (painettu)

ISBN 952-5113-87-6 (verkkojulkaisu)
ISSN 1459-7756 (verkkojulkaisu)
URL: <http://www.turkuamk.fi/julkaisut/isbn9525113876.pdf>

Painopaikka: Turun kaupungin painatuspalvelut, Turku 2004
Myynti: julkaisumyynti@turkuamk.fi

*”Pohjimmiltani näen lääkehoi-
don eettisenä asiana – sairaan-
hoitajan vastuuna potilaastaan –
vastuuna, joka toteutuu myös
lääkehoidon osalta”* (hoitotyön
opettajan arvio) (Veräjänkorva &
Leino-Kilpi 1998, 122.)

SISÄLTÖ

ESIPUHE	5
1 JOHDANTO	6
2 LÄÄKEHOIDON OPETUS OPINTOKOKONAISUUKSISSA	10
2.1 Terveysalan ammatissa toimimisen perusteet	10
2.1.1 Ammattikorkeakoulun yhteiset perusopinnot	10
2.1.2 Sosiaali- ja terveysalan perusopinnot	11
2.2 Terveysalan asiantuntijuuteen kasvaminen	12
2.2.1 Väestön ja yksilön terveys	12
2.2.2 Terveyden edistäminen hoitotyön keinoin	13
2.2.3 Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin I	16
2.2.4 Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin II	18
2.2.5 Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin III	21
2.2.6 Hoitotyön kehittäminen	22
2.2.7 Opinnäytetyö ja kypsyysnäyte	23
2.2.8 Ohjattu harjoittelu	24
2.3 Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto	25
2.3.1 Erityisosaamista vaativan potilaan hoitotyö	26
2.4 Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto	29
2.4.1 Yksilön- ja perheen hoitotyö	29
2.4.2 Yhteisön hoitotyö	31
2.5. Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto	32
2.5.1 Naisen ja perheen hoitotyö	32
2.5.2 Kätilötyön syventävät opinnot	33
3 PORTFOLIO LÄÄKEHOIDON OPPIMISEN TUKENA	35
3.1 Portfolio oppimisprosessin tukena	35
3.2 Portfolio opiskelijan lääkehoidon oppimisen kuvaajana ohjatun harjoittelun eri opintojaksoilla	38
4 TOTEUTUNEEN LÄÄKEHOIDON OPETUKSEN JA OPPIMISEN POHDINTA SEKÄ TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA	45
4.1. Pohdinta	45
4.2 Toimenpide-ehdotuksia	55
KIRJALLISUUS	59
LIITTEET	62
Aineistonkeruulomake	
Lääkehoitovalmiuksien opetusmatriisi	

ESIPUHE

Lääkehoito on keskeinen ja vaativa sairaanhoitajan, kätilön ja terveydenhoitajan tehtäväalue. Terveysalan ammattikorkeakoulutuksen aikana tulee syntyä sellainen lääkehoito-osaamisen taso, joka edistää potilasturvallisuutta sekä hoidon laatua ja vaikuttavuutta. Koulutusta ohjaavaan normistoon on odotettavissa täsmennystä, kun sosiaali- ja terveysministeriön asettama Lääkehoidon toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa -työryhmä saa laadittua valtakunnalliset ohjeet lääkehoidon toteuttamisesta.

Ammattikorkeakoulutus tähtää asiantuntijatasoon osaamiseen siten, että opiskelija perehtyy asianomaisen ammatillisen tehtäväalueen keskeisiin ongelmakokonaisuuksiin ja sovellutuksiin sekä niiden tieteellisiin perusteisiin. Ammattitaitoa edistävän harjoittelun tulee tukea asiantuntijuuden syntyä. Terveysalan ammattikorkeakoulutuksessa kolmasosa opinnoista tapahtuu ohjattuna harjoitteluna terveydenhuollon organisaatioissa. Lääkehoito-osaamisen kehittämisessä tämä opiskelumuoto on erityisen merkittävä ja haasteellinen ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteinen kehittämiskohde.

Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelma (Turku) on määritellyt lääkehoito-osaamisen yhdeksi opetuksen painopistealueista. Vuosina 1999–2003 toteutettu Laadukas lääkehoidon opetus ja oppiminen -projekti edisti lääkehoidon opetuksen kehittämistä monella eri tavalla ja nosti lääkehoidon opetuksen vakavan tarkastelun alle. Samanaikaisesti yhteiskunnallisessa keskustelussa ja hoitotieteellisessä tutkimuksessa on tuotu esille lääkehoidon toteutuksessa ilmenneitä ongelmia. Opetustoimintansa arvioimiseksi hoitotyön koulutusohjelmassa selvitettiin opiskelijoille annettavaa lääkehoidon opetusta. Selvitystyö tehtiin analysoimalla opetusta ohjaavien kirjallisten toteutus suunnitelmien sisältöä ja opettajatiimeille tehdyllä kyselyllä. Selvityksen perusteella on todettavissa, että opetukseen on kehitetty useita hyviä käytänteitä. Kehitystyötä on kuitenkin edelleen jatkettava. Tässä julkaisussa tuodaan esille keskeisimmät toimenpide-ehdotukset.

Selvitystyön teki koulutusohjelman yliopettaja TtT Oili Veräjänkorva. Hän on valtakunnallisesti tunnustettu ja arvostettu lääkehoidon ja sen opetuksen asiantuntija, jonka laaja-alainen ja syvälinen asiantuntemus lääkehoidosta on ollut merkittävä etu koulutusohjelman lääkehoito-opetuksen kehittämisessä. Erityisen ansiokkaasti hän on käynnistänyt ja johtanut lääkehoidon osaamisen tutkimus- ja kehittämishankkeita useiden työelämän organisaatioiden kanssa. Näihin hankkeisiin opiskelijat ovat päässeet osallistumaan opinnäytetyön tekijöinä ja tällä tavoin syventämään lääkehoidon osaamistaan.

Turussa 10.10.2004

Hannele Paltta

Hoitotyön koulutusohjelman (Turku) koulutuspäällikkö

1 JOHDANTO

Lääkehoito sairaanhoitajan tehtävänä

Lääketutkimuksen ja kehitystyön ansioista on kehitetty lääkkeitä, joiden avulla nykyisin voidaan hoitaa sellaisiakin sairauksia, joita ei aikaisemmin voitu lääkkeillä hoitaa. Lääkehoito on eniten käytetty hoitomuoto ihmisen terveyden ja sairauden hoitamisessa. Lääkkeiden määrän kasvaessa muuttuvat myös niiden annostelutavat entistä vaativammaksi. Hoitotyön näkökulmasta lääkehoito on eräs hoitotyön keskeisimmistä hoitotoiminnoista, joka oleellisenä tehtäväalueena on sisältynyt sairaanhoitajan työtehtäviin kautta aikojen. Sairaanhoitajalta edellytetään nykyisin laaja-alaista osaamista lääkehoidossa. Vastuu potilasturvallisuudesta riskialttiissa toiminnassa vaatii sairaanhoitajalta erityisosaamista, jolloin lääkehoidon opetus ja oppiminen ovat entistä suurempien haasteiden edessä.

Läkehoidossa esiintyy jatkuvasti potilasturvallisuutta uhkaavia ongelmia. Terveysterveysten huollon valvontaa potilasturvallisuuden parantamiseksi onkin esitetty siirrettäväksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimialaan. Monissa kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu hoitotyön työskentely-ympäristöissä piilevän monia vaaratekijöitä, jotka vaikuttavat sairaanhoitajan työskentelyyn ja estävät hänen keskittymisensä lääkehoitoon sen vaatimalla tarkkuudella. Sairaanhoitajan lääkehoitotaidoissa on myös todettu olevan puutteita. Läkehoidon osaaminen edellyttää hyvää ammatillista peruskoulutusta ja osaaminen säännöllistä täydentämistä.

Läkehoidon opetus sairaanhoitaja-, kättilö- ja terveydenhoitajakoulutuksessa

Suomessa käytössä olleiden hoitotyön opetussuunnitelmien ja oppikirjojen perusteella voidaan läkehoidon todeta sisältyneen sairaanhoitaja-, kättilö- ja terveydenhoitajakoulutukseen kautta aikojen. Koulutusohjelman alkuvaiheen opintoihin, tavallisesti hoitotyön perusteiden opintojaksoon on sisällynyt myös läkehoidon opetusta. Lääkkeen annostelua on kaikkina aikoina pidetty tärkeänä ja näin ollen lääkelaskenta on sisällynyt opetukseen. Opiskelijalta on vaadittu ehdotonta lääkelaskennan osaamista, mikä hänen on ollut osoitettava lääkelaskukokeessa. Suoritukselta on vaadittu virheettömyyttä. Opetussuunnitelmat eivät kuitenkaan anna riittävästi selvyyttä sitä, mitä ja missä määrin lääkehoitoa on opiskeltu koulutuksen myöhemmässä vaiheessa. Opettajat ovat olleet yhtä mieltä läkehoidon oppimisen tärkeydestä ja arvioivat opettavansa lääkehoitoa hoitotyön eri kliinisissä opintojaksoissa koulutuksen eri vaiheissa. Opetussuunnitelman mukaan opintokokonaisuuksien ja -jaksojen tavoite- ja sisältökuvauksissa läkehoidon osuus opetuksessa ei erityisesti mainita. Läkehoidon opetuksen toteutuminen ja läkehoidon oppiminen jää näin arvailujen varaan. Opiskelijoiden

lääkelaskujen osaamista on kuitenkin seurattu hoitotyön kliinisiin opintojaksoihin sisältyvissä kokeissa.

Lääkehoidon oppiminen edellyttää systemaattista, opetussuunnitelmaan sisältyvää opettamista ja harjoittelua niin tietopuolisessa opetuksessa kuin ohjatussa harjoittelussa. Oppiminen tulee varmentaa sisällyttämällä opetus läpi koko opetussuunnitelman ja seuraamalla oppimisen edistymistä. Lääkehoidon opetuksen tulee edetä spiraalimaisesti läpi opetussuunnitelman, jolloin opiskelijan oppiminen perustuu ensimmäisenä opintovuotena käsiteltyihin teoreettisiin tukipilareihin, joiden ymmärtäminen varmistuu, syvenee ja laajenee opintojen edetessä. Lääkehoidon teoreettiset tukipilarit muodostuvat lääkehoidon säädösten, farmasian, farmakologian ja kliinisen farmakologian, anatomian ja fysiologian, etiikan ja lääkkeen annostelun sekä lääkelaskennan osaamisesta. Tietopuolisen opetuksen ohella luokassa voidaan harjoitella monia lääkkeen antamisen tekniikoita kuten esimerkiksi injektioita, infuusion valmistamista ja perifeerisen kanyylin asettamista.

Varsinainen harjaantuminen lääkehoidon tehtäviin tapahtuu kuitenkin ohjatun harjoittelun opiskeluympäristössä. Siellä sairaanhoitajaopiskelija toimii lääkehoidon autenttisissa tilanteissa yhdessä ohjaajansa kanssa ja hänen vastuullaan. Opiskelija on luonnollisesti aina vastuussa omasta toiminnastaan, mutta itsenäistä vastuuta ja oikeutta päätöksentekoon hänellä ei ole potilaan lääkehoidossa. Lääkehoito ei ole vain lääkelaskentaa ja lääkekaapilla tapahtuvaa lääkkeen jakamista potilaskohtaisiin annoslaatikoihin. Lääkehoitoprosessin osaaminen sisältää laaja-alaista osaamista, jonka varassa sairaanhoitaja toimii ja toteuttaa lääkehoitoa.

Lääkehoidon oppiminen koulutuksen painopistealueena

Lääkehoidon osaaminen on ollut 2000-luvun alusta asti eräs Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelman (Turku) painopistealue. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että jokaisella ohjatun harjoittelun opintojaksolla seurataan ja arvioidaan opiskelijan lääkehoidon osaamista ja kehittymistä. Koulutusohjelman kattava matriisi teki lääkehoidon opetuksen ja oppimisen tavoitteet ja sisällöt kaikille näkyviksi ja sen tavoitteena oli selkeyttää ja yhtenäistää opetusta. Kunkin ohjatun harjoittelujakson päättyessä arvioidaan ja dokumentoidaan opiskelijan kliininen osaaminen lääkehoito mukaan lukien arvosanalla 1–5, jolloin 1 osoittaa heikkoa ja 5 kiitettävää lääkehoidon osaamista.

Lääkehoidon opetuksen selvittäminen kevään 2004 aikana sisältyi yliopettajalle annettuun hoitotyön opetussuunnitelman kehittämisen erityistehtävään. Yliopettajan tehtävänä on perehtyä erityisesti ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämishankkeiden

tuloksiin ja hyödyntää niitä. Nyt toteutetun lääkehoidon opetuksen selvittämishankkeen *tavoitteena* oli kehittää lääkehoidon opetusta ja oppimista hoitotyön koulutusohjelmassa Turussa.

Opetussuunnitelma on asiakirja, johon perustuu koulutusohjelmassa toteutettava opetus. Viimeaikaisessa sairaanhoitajien lääkehoitotaitoihin liittyvässä julkisuudessa käydyssä keskustelussa on vaadittu lääkehoidon opetuksen määrän selkeää ilmoittamista opetussuunnitelmissa. Opetusministeriö (2001) on myös nähnyt tarpeelliseksi määrittää koulutuksesta valmistuvien sairaanhoitajien lääkehoitotaitojen ydinosaamisen valtakunnallisesti. Koulutuksen edellytetään toteuttavan lääkehoidon opetustavalla, joka mahdollistaa riittävien valmiuksien saamisen potilaan lääkehoidon toteuttamiseen koulutuksen aikana. Koulutusohjelman opetussuunnitelma elää parhaillaan muutosvaihetta, jossa opetussuunnitelma rakennetaan ongelmaperusteiseen oppimiseen perustuvaksi. Opetuksen ja oppimisen raamit muuttuvat, mutta lääkehoidon oppimisen tärkeys säilyy. *Haasteena onkin, miten uudessa koulutusrakenteessa voidaan lisätä ja varmistaa lääkehoidon entistä parempi oppiminen?*

Tämän puheenvuoron *tarkoituksena* oli selvittää lääkehoidon opetuksen ilmenemistä opetuksen toteutussuunnitelmissa ja hoitotyön opettajien käsityksiä lääkehoidon opetuksen ja oppimisen toteutumisesta Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmassa (Turku). Kysely toteutettiin tammi-helmikuussa 2004 lähettämällä jokaiselle opintokokonaisuusvastaavalle pyyntö (liite 1) oman opintokokonaisuutensa osalta selvittää toteutunut lääkehoidon opetus ja oppiminen. Raporttiin saadut tiedot koostettiin siinä muodossa kuin vastaajat ovat ne antaneet.

Puheenvuorossa esitetään myös esimerkkinä erään koulutuksesta valmistuneen opiskelijan lääkehoidon portfoliotehtävien toteuttaminen. Hoitotyön koulutusohjelmassa vuosina 1999–2003 toiminut *Laadukas lääkehoidon opetus ja oppiminen -projektin* yhtenä tavoitteena oli tukea opiskelijan lääkehoidon oppimista. Projekti kehitti tarkoitusta varten portfoliotehtävät jokaista ohjatun harjoittelun opintojaksoa varten. Tehtävät olivat opiskelijalle vapaaehtoisia eikä niitä arvioitu arvosanaa varten. Vain harvat opiskelijat ottivat tehtävät käyttöönsä ja oivalsivat tehtävien kautta avautuvan lääkehoidon laajemman ymmärtämisen.

Summa summarum

Laadukas lääkehoidon opetus ja oppiminen -kehittämishankkeen vaikutukset ilmenevät selkeästi Terveystieteiden edistäminen hoitotyön keinoin -opintokokonaisuuteen sisältyvässä *Lääkehoito-opintojaksossa* sekä Terveystieteiden ongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin I -opintojaksossa sisältyvässä *Hoitotyön auttamismenetelmät* -opintojaksossa. Näissä kummassakin opintojaksossa lää-

kehoidon oppimisen tavoitteet ja opetuksen sisältö on kuvattu tarkasti sekä ne ovat yhdenmukaiset niin toteutussuunnitelmissa kuin hoitotyön opettajien antamissa arvioissa. Muiden opintokokonaisuuksien osalta lääkehoidon opetuksen selkeyttämistä tulee edelleen jatkaa. Kehittämistyö edellyttää systemaattista ja jatkuvaa hoitotyön opettajien ja matematiikan opettajien yhteistyön lisäämistä sekä opintokokonaisuuksien välillä kuin opintojaksojen sisällä.

2 LÄÄKEHOIDON OPETUS OPINTOKOKONAISUUKSISSA

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta koulutuksen aikana eri opintojaksoissa kerättiin alkuvuodesta 2004. Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmassa oli aineiston hankinnan ajankohtana käytössä kolme opetussuunnitelmaa eri ajankohtina opintonsa aloittaneille opiskelijaryhmille (Opintooppaat 2001–2002, 2002–2006, 2003–2007). Opetussuunnitelmat poikkesivat toisistaan jonkin verran. Opintokokonaisuusvastaaville osoitetussa selvityspyynnössä käytettiin opinto-oppaan (2002–2006) mukaan opintokokonaisuuksien nimikkeitä. Saatua aineisto tulostettiin opetussuunnitelman opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen mukaan siten, että ensin esitetään opintokokonaisuuksien opintojaksot ja oppimisen tavoite, toiseksi toteutussuunnitelmaan dokumentoitu lääkehoidon opetus ja oppiminen, kolmanneksi opettajien arviot toteutuneesta lääkehoidon opetuksesta sekä lopuksi portfoliotehtävien ja lääkehoitovalmiuksien opetusmatriisin käyttö opetuksessa. Lisäksi esitetään lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessä ilmenevät ongelmat mikäli opettajat ovat niitä arvioissaan tuoneet esille. Taulukossa 2, sivulla 54, esitetään yhteenveto lääkehoidon opetuksesta toteutussuunnitelmien ja hoitotyön opettajien arvioimana.

2.1 Terveysalan ammatissa toimimisen perusteet 20 ov

2.1.1 Ammattikorkeakoulun yhteiset perusopinnot 11 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu 3 ov, tiedonhallinta ja tutkimus 2 ov, suomenkieli ja viestintä 2 ov, toinen kotimainen kieli (ruotsi) 2 ov ja vieras kieli (englanti) 2 ov.

Oppimisen tavoite

Opiskelija saavuttaa valitsemansa koulutusohjelman näkökulmasta ammattiin kasvamisen perusvalmiudet.

Läkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutussuunnitelman mukaan:

Ammatillisen kasvun opintojakson kuvauksessa ei mainita lääkehoidon oppimisen tavoitteita, mutta korostetaan itsearviointin hyödyntämistä omassa opiskeluprosessissaan. Sisältöosassa ei myöskään mainita lääkehoidon opetussisältöjä, mutta käsitellään

henkilökohtaisen opetussuunnitelman ja portfolion rakentamista sekä haasteita sairaanhoitajan ammatti-identiteetille. Hyväksytyt henkilökohtainen opetussuunnitelma ja portfolio ovat myös opintojakson arvioinnin osasuorituksia.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutuksesta:

Opintojaksoissa, erityisesti opintojaksossa opiskelutaidot ja ammatillinen kasvu (3 ov) varsinaista lääkehoidon opetusta ei ole ollut, mutta opintojen ohjaamisessa ne ovat olleet mukana. Ammatillisuutta käsiteltävissä aiheissa lääkehoitoa käsitellään vaikkakaan siihen liittyviä asiasisältöjä ei varsinaisesti käsitellä. Tilanteen mukaan opettajatutor saattaa käyttää opintojakson tunteja esimerkiksi lääkelaskennan opettamiseen, mikäli lääkelaskennan koe tulossa ja opiskelijat ovat motivoituneita harjoittelemaan. Ensimmäisellä ja toisella lukukaudella lääkelaskut puhututtavat opiskelijoita tutorin kanssa käymissään henkilökohtaisissa keskusteluissa.

Läkehoidon portfoliotehtävät oppimisen tukemisessa

Kaikki tutorit ovat mukana lääkehoidon oppimisen seurannassa ohjatessaan opiskelijoiden portfolioita. Niiden avulla on voitu todeta lääkehoidon osaamisen kehittymisen opiskelijoilla, jotka ovat eri vaiheissa opiskelleet lääkehoitoa, kuten esimerkiksi lääkehoidon vapaasti valittavalla opintojaksolla tai valinneet lääkehoitoaiheisen opinäytetyön aiheen. Laadukas lääkehoito -projektissa kehitettyä ja käyttöön suositeltua erityistä lääkehoidon portfoliotehtävän vain harvat opiskelijat ottivat käyttöönsä, sen käyttö kun ei ollut ”pakollista” vaikkakin suositeltavaa. Tutoreiden kokemukset lääkehoidon portfoliotehtävistä ja niiden merkityksestä lääkehoidon opetuksen ja oppimisen tukena vaihtelivat suuresti.

2.1.2 Sosiaali- ja terveysalan perusopinnot 9 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: hoidon filosofia ja etiikka (1 ov), hoitotiede (2 ov), IT-osaaminen (1 ov), monikulttuurinen asiakastyö (1 ov), sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmä (3 ov).

Oppimisen tavoite

Perusopinnot antavat mahdollisuuden ymmärtää hoitamista ilmiönä ja yhteiskunnallisena järjestelmänä sekä antavat hoito-organisaatiossa toimimisen valmiuksia.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutus suunnitelman mukaan:

Hoidon filosofian ja etiikan opintojakson tavoitteissa ja sisältökuvauksessa ei mainita lääkehoidon oppimiselle asetettuja tavoitteita. Tavoitteita asetetaan yleisesti vastuun ja velvollisuuksien sekä eettisyyden tunnistamiselle käytännön hoitotilanteissa. Opiskelijan odotetaan pystyvän arvioimaan itseään moraalisen toimijana. Sisältökuvauksessa ei ilmene lääkehoidon käsittely opintojaksossa. Sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmä ja tiimiosaaminen -opintojakson tavoitteissa eikä sisältökuvauksessa mainita lääkehoidon oppimiselle asetettuja tavoitteita. Opiskelijalle edellytetään kykenevän pohtimaan sosiaali- ja terveydenhuollon haasteita ja mahdollisuuksia. Sisältökuvauksen mukaan opetuksessa käsitellään eettistä päätöksentekoa ja hoidon kustannuksia.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutuksesta:

Lääkemääräyksen kirjaaminen sähköiseen potilaskertomusjärjestelmään. Potilastietojärjestelmien opetuksessa merkitään potilaan päivittäiset lääkkeet tarjottimelle. Samalla keskustellaan lääkkeiden yhteensopivuudesta. Uudemmat potilastietojärjestelmät antavat informaatiota lääkkeiden yhteensopivuuksista välittömästi. Lääkehoito on osa hoitosuunnitelman kirjaamista ja integroituu siten opetukseen. Opetuksessa harjoitellaan konkreettista lääkkeiden merkintää ja pohditaan siihen liittyviä asioita. Sosiaalivakuutuksen yhteydessä käsitellään kansaneläkelaitoksen (KELA) päätösten mukaisia lääkekorvauksia. Lääkehoidon opetus toteutuu ns. läpäisyperiaatteella, jolloin siihen käytettyä aikaa ei voida tarkoin määrittää. Opettajien yhteistyö on lähinnä opetuksen toteutukseen liittyvää keskustelua.

2.2 Terveysalan asiantuntijuuteen kasvaminen 100 ov

2.2.1 Väestön ja yksilön terveys 9 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat: Ikääntyneiden terveys (1 ov), päihde- ja mielenterveystyö (1 ov), terveyden edistäminen (2 ov), terveyspsykologia (1 ov), terveyspsykologia (1 ov), väestön ja ympäristön terveys (2 ov) ja yksilön ja perheen terveys (1 ov).

Oppimisen tavoite

Opiskelija ymmärtää ihmisen ja terveyden sekä terveyden ja ympäristön välisen suhteen ammatillisen kasvunsa perustana.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totentussuunnitelman mukaan:

Terveyden edistämisen sekä väestön ja ympäristön terveyden oppikurssien tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Lääkehoito ei myöskään ilmene esitetyssä oppikurssin sisältöosassa.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutuksesta:

Opintokokonaisuus ajoittuu kokonaisuudessaan ensimmäiselle opintovuodelle. Sen sisältö koskee väestön terveyttä eri-ikäisinä ja terveyden edistämistä sekä terveystasvatusta. Näin ollen opintokokonaisuus ei sisällä varsinaista lääkehoidon opetusta. Eri-ikäisten terveyden, elämäntapojen, voimavarojen ym. ollessa tarkastelun kohteena saatetaan lääkkeiden käyttöä tuoda esille ja pohtia esimerkiksi vanhusten, nuorten, päihteidenkäytön ym. asioiden osalta sikäli kun ne eri-ikäisten kohdalla väestön terveyttä tarkasteltaessa on tuotu esille. Terveyden edistämisen ja terveystasvatuksen tarpeita eri-ikäisten kohdalla mietittäessä saattaa jonkin väestöryhmän kohdalla nousta esille lääkehoito terveystasvatuksen yhtenä tarvealueena. Näistä alueista mainittakoon odottavan perheen terveydenhoito, lasten ja nuorten perheiden hoito ja vanhusten hoito sekä päihteiden käyttö.

Lääkkeiden käyttöä käsitellään terveystasvatytymisen näkökulmasta. Selvitetään esimerkiksi rokotusohjelmaa ja lääkkeiden käyttöä raskauden aikana. Asioiden käsittely on lähinnä toteavaa. Lääkehoidon opetukseen käytettävää aikaa ei voida arvioida, sillä se sisältyy teemoina opintojaksojen sisälle.

Lääkehoidon portfoliotehtävät oppimisen tukemisessa

Erityisesti lastenneuvola- ja kouluterveydenhoidon jaksolla arvioidaan opiskelijan rokotusosaamista. Opettajantutorit ovat jakaneet ohjattuun harjoitteluun lähteille opiskelijoille lääkehoidon oppimista tehostavia, ns. portfoliotehtävälomakkeita, mutta niiden käyttöä ja ohjausta sekä hyötyä oppimisen kannalta ei selvitetä.

2.2.2 Terveyden edistäminen hoitotyön keinoin 22 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: anatomia ja fysiologia (2 ov), aseptiikka (1 ov), ensiapu ja poikkeusolojen terveydenhuolto (2 ov), hoitotyön perusteet (6 ov), kasvatustiede (1 ov), lääkehoito (2 ov), mikrobiologia (1 ov), ravitsemustiede (1 ov), sosiaaliturvapolitiikka (1 ov). Lisäksi opintokokonaisuuteen sisältyy ensimmäinen (1.) ohjatun harjoittelun opintojakso.

Oppimisen tavoite

Opiskelija saavuttaa ammatillisessa hoitamisessa välttämättömiä taitoja ja oppii ymmärtämään ammatillisen hoitotyön vaaratilanteita potilaan ja itsensä kannalta.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutussuunnitelman mukaan:

Lääkehoidon opintojakson *tavoitteissa* mainitaan oppimisen tavoitteet seuraavasti: Opiskelija hallitsee lääkehoidon perustiedot ja taidot, tuntee lääkehuoltoa koskevat säädökset ja määräykset, tuntee vastuunsa virheettömän lääkehoidon toteuttamisessa, tuntee eri lääkemuodot, lääkkeiden käsittely- ja lääkitsemistavat, hallitsee lääkehoidossa tarvittavat laskutoimitukset, tietää sairaanhoitajan vastuu- ja tehtäväalueen potilaan lääkehoidon ohjauksessa ja opettamisessa ja saa valmiuksia ohjauksen toteuttamiseen.

Opintojakson *sisältö* toteutussuunnitelman mukaan on seuraava:

- 10 tuntia lääkelaskennan matemaattisista perusteista (*matematiikan opettaja*)
- 34 tuntia hoitotyön opetusta (*hoitotyön opettaja*)
 - 2 t: mikä on lääke?
 - 2 t: lääkehoito osana potilaan kokonaishoitoa; tavoitteena turvallinen ja tehokas lääkehoito: lääkehoidon legitiimi, eettinen, farmakologinen ja anatomis-fysiologinen perusta
 - 2 t: lääkkeen annos-vaikutussuhteeseen vaikuttavia tekijöitä
 - 2 t: hoitaja lääkehoidon toteuttajana: lääkkeiden hankinta ja käsittely
 - 2 t: yhteistyö lääkärin ja muun hoitotiimin kanssa, lääkemääräyksen mukaisen lääkehoidon toteuttaminen, lääkemääräyksen tulkinta ja dokumentointi, itsenäisen opiskelun tehtävä/lääkekortin täyttäminen, lääkkeiden ominaisuudet
 - 2 t: lääkkeen annostelu ja antaminen potilaalle
 - 2 t: lääkehoidon vaikutuksen arviointi, lääkehoidosta tiedottaminen ja lääkehoidon dokumentointi, yhteistyö toteuttavien tahojen kanssa
 - 2 t laboraatio + itsenäisen opiskelun tehtävä: Pharmaca Fennican käyttö
 - 2 t: yhteistyö potilaan kanssa; tavoitteena lääkehoitoon sitoutuminen ja lääkkeiden tarkoituksenmukainen ja turvallinen käyttö
 - 4 t: injektion anto sc. ja im.
 - 2 t laboraatio: lääkehoidon matemaattinen perusta: kiinteiden ja nestemäisten lääkkeiden annostus, painon mukaan annostus
 - 2 t laboraatio: annostus: tiputusnopeudet
 - 2 t laboraatio: liuosten valmistaminen
 - 2 t laboraatio: liuosten laimentaminen
 - 4 t laboraatio: injektion anto sc. ja im.

Ryhmiä lääkeshoidon opetuksesta on otettu opetusryhmiä yhdistämällä resursseja/tunteja ns. ”lääkelaskentaklinikkaa” varten. Opiskelijoille, jotka eivät saa suorittaa lääkelaskennan koetta hyväksytysti ennen ohjatun harjoittelun 2. opintojakson alkamista ja jotka ovat saaneet hylätyn arvosanan myös uusintakokeissa, on mahdollista järjestää rajoitetusti, erikseen sovittavana ajankohtana lääkelaskennan opetusta ns. lääkelaskentaklinikassa matematiikan ja hoitotyön opettajan ohjauksessa.

HUOM: ohjatun harjoittelun 2. opintojaksolle ei ole mahdollista osallistua ellei lääkelaskuja ole suoritettu!!

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opintokokonaisuuteen sisältyy lääkehoidon opintojakso, jonka laajuus on 2 opintoviikkoa. Opintojakso opiskelija oppii lääkehoidon perusteiden rakenteen, johon sisältyvät lääkehoitoa ohjaavat säädökset, farmasian ja farmakologian, sekä anatomian ja fysiologian perusteet. Lisäksi opitaan lääkehoidon eettisiä kysymyksiä. Lääkkeen annon opettaminen on keskeinen opittava asia. Opetuksessa käsitellään myös sairaanhoitajan toimintaa ja tehtäviä lääkehoidossa, joskin käsittely on teoreettista käytännön kokemuksen vielä puuttuessa. Opintojaksoon ei sisälly tässä vaiheessa kliininen farmakologia.

Opettajien yhteistyö ja opetuksen integraatio muihin oppikursseihin

Lääkehoitoa opettavat hoitotyön opettajat ja matematiikan opettajat suunnittelevat opintojakson toteutuksen yhdessä. Niin ikään lääkehoidon kokeet ja niiden korjaus suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä. Opettajat suunnittelevat ja toteuttavat myös yhdessä laboraatio-opetuksen lääkehoidon tehtäviä. Lääkehoito integroituu muuten sangen vähän opintokokonaisuuden opintojaksoihin. Hoitotyön perusteissa lääkkeet mainitaan lähinnä ummetuksen hoidon yhteydessä. Lääkehiili ja sen käyttö mainitaan ensiavun opetuksessa.

Lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessa ilmenevät ongelmat

Lääkehoidon opetuksen ja oppimisen suurin ongelma liittyy yhä edelleen lääkelaskujen oppimisen vaikeuteen. Ensimmäisessä lääkelaskennan kokeessa keskimäärin 50 % laskee laskut oikein ja saa hyväksytyt arvosanan. Molemmat uusintakerrat käytettyään vielä noin 10–15 %:lla opiskelijoista puuttuu lääkelaskennan hyväksytty suoritus. Hoitotyön koulutusohjelmaan perustettiinkin vuoden 2003 ajaksi lääkelaskentaklinikka, jonka tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden lääkelaskennan oppimisongelmia ja kehittää oppimista parantavia opetusmenetelmiä. Klinikka liittyi *OP-innot-projektiin* ja sen tavoitteena oli ehkäistä opiskelun keskeyttämisiä lääkelaskentavaikkeuksien vuoksi.

Lääkehoidon portfoliotehtävät oppimisen tukemisessa

Lääkehoidon oppimiseen suuntaavia portfoliotehtäviä ei käytetä, mutta opiskelijaohjauksessa ja arvioinnissa käsitellään niihin sisältyviä asioita, koska ne kuuluvat keskeisesti jakson tavoitteisiin.

Lääkehoidon matriisin käyttö opetuksessa

Matriisia on käytetty opintojakson sisällön laadinnassa.

Ohjattu harjoittelu 1 (OH1, terveyden edistäminen hoitotyön keinoin).

Totutus suunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Oppikurssin sisältöosassa mainitaan opiskelijoiden omien tavoitteiden tarkentaminen heti opiskelun ensimmäisellä viikolla ottaen huomioon lääkehoitotaidot opetus suunnitelman yhtenä painoalueena. Lisäksi toisella viikolla opiskelijan edellytetään tehostavan aseptiikan periaatteiden soveltamista hoivayksikössä. Kolmannella viikolla opiskelija perehtyy hoivayksikön lääkehoitoon ja osallistuu lääkkeenjakoon sekä perehtyy eettisyyteen hoivahoidossa.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opiskelu ympäristönä ovat hoivasairaanhoidon yksiköt. Ohjatun harjoittelun ensimmäisellä jaksolla opiskelijat perehtyvät yhden potilaan lääkehoitoon. Opiskelijat jakavat lääkkeitä tarjottimille ja jakavat potilaille. Opiskelijat oppivat etupäässä suun ja peräsuolen kautta annettavien lääkkeiden annostelua ja potilaille antamista. He oppivat myös injektioiden antamista ja harjoittelevat Pharmaca Fennican käyttöä.

2.2.3 Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin I 14 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: hoitotyön auttamismenetelmät (6 ov), kliininen fysiologia (0.5 ov), mielenterveyspotilaan hoitotyö (0,5) ov. Lisäksi opintokokonaisuuteen sisältyy toinen (2.) ohjatun harjoittelun opintojakso.

Oppimisen tavoite

Opiskelija saavuttaa kliinisen hoitamisen valmiuksia sekä ymmärtää sairauden aiheuttamia muutoksia ihmisen terveydentilassa ja hoidon tarpeessa.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totentussuunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteiden mukaan opiskelijan tulee mm. tuntee keskeiset kivunhoidon, neste- ja ravitsemushoidon auttamismenetelmät ja osata tehoelvytys. Opintojakson kokeessa on mukana lääkelaskuosio.

Sisällön mukaan opetuksessa käsitellään mm:

- kipupotilaan auttaminen: kivun lääkehoito, kipupumpun käyttö ja lääkelaskut
- potilaan auttaminen neste- ja ravitsemustasapainohäiriöissä: nestetasapaino ja sen tarkkailu (kertaus); parenteraalinen ravitseminen ja nestehoito; iv-kanyylin asettaminen ”iv-infuusiokäteen”; nestehoidon aloittaminen perifeerisen kanyylin kautta, potilaan valmistaminen, tarkkailu; lääkelisäykset, hepariinikorkki, kolmitiehana, infuusioautomaatit; infuusio sentraalisen kanyylin kautta, kanyylin hoito; lääkelaskuharjoitukset; verivalmisteiden käyttö.
- potilaan elvyttäminen sairaalassa: mm. tilanteiden hallinta ja lääkkeet.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumista:

Hoitotyön auttamismenetelmät -opintojakson sisältöön lääkehoito liittyy oleellisesti ja se sisältyy opintojakson eri teemoihin. Nestehoidon yhteydessä käsitellään lääkelisäyksiä, kivunhoitoa ja kipulääkkeitä (kipupumpun käyttö), elvytyksessä käytettäviä lääkkeitä sekä edellä mainittuihin tilanteihin liittyen lääkelaskuja. Opintojakson kokeessa tarkistetaan lääkelaskutaito. Kaikkiin liittyy oleellisena lääkehoidon arviointi. Lääkehoidon opetukseen käytettävää aikaa on vaikea mitoittaa, koska käsittely sisältyy eri teemoihin.

Potilaan neste- ja ravitsemustasapainohäiriöissä sekä lääkehoidossa käsitellään:

- nestetasapaino ja sen tarkkailu (kertaus)
- parenteraalinen ravitseminen ja nestehoito
- iv-kanyylin asettaminen ”iv-infuusiokäteen”,
- nestehoidon aloittaminen perifeerisen kanyylin kautta, potilaan valmistaminen, tarkkailu
- lääkelisäykset, hepariinikorkki, kolmitiehana, infuusioautomaatit
- infuusio sentraalisen kanyylin kautta, kanyylin hoito
- lääkelaskuharjoitukset
- verivalmisteiden käyttö.

Opettajien yhteistyö

Opintojakson opetus toteutuu kunkin ryhmän kohdalla opettajaparin yhteistyönä. Tiimissä sovitaan tietyistä yhteisistä pelisäännöistä.

Lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessa ilmenevät ongelmat

Tällä hetkellä yleisesti korostuu lääkelaskutaito kun enemmän pitäisi korostua lääkehoitoon liittyvän ymmärryksen kehittäminen. Liian suuri paino pelkästään laskemisesta ja liian vähän farmakologian perusopetusta. Opiskelijat eivät tunne lääkeryhmiä. Kaikenlainen lääkehoidon ohjaukseen liittyvä oppiminen vajavaista. Opiskelijan on vaikea nähdä mitä hänen pitäisi potilaan lääkehoidossa tarkkailla ja seurata sekä minikälaista ohjausta hänen tulee antaa potilaalle. Opiskelija ei esimerkiksi miellä, että vuorokausinestehoidon suunnittelu lääkärin määräämien vuorokausinesteiden pohjalta ja toteutuksen seuranta on sairaanhoitajan tehtävä ja erittäin vaativa lääkehoidon osa-alue.

Ohjattu harjoittelu 2 (OH2) Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin 1:

Opiskeluympäristönä perusterveydenhuollon vuodeosastot.

Toteutussuunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetystä oppikurssin sisältöosassa.

2.2.4 Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin II 12 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuuteen sisältyvät seuraavat opintojaksot: anestesiologia (0,5 ov), kirurgia (0,5 ov), sisätaudit (0,5 ov), kliininen farmakologia (0,5 ov), kirurgisen potilaan hoitotyö (2 ov) ja sisätautipotilaan hoitotyö (2 ov). Kliininen farmakologia käsittää kipu-, sydän ja verisuoni-, keuhkosairauksien, mahasuolikanavan ja mikrobilääkkeiden sekä psykye- ja neurologisten lääkkeiden käsittelyn. Opetukseen varattu resurssi ei vastaa opetuksen tarpeita. Opetus on lähinnä opetusta toteuttaneen lääkärin arvioin mukaan ”pintalääppäisyä”. Lisäksi opintokokonaisuuteen sisältyy kolmas (3.) ohjatun harjoittelun opintojakso.

Oppimisen tavoite

Opiskelija saavuttaa valmiuksia erityisesti kirurgisesti hoidettavien ja sisätautipotilaiden hoitotyöstä ja harjaantuu em. potilaiden hoidon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Opiskelija oppii toimimaan potilaan kanssa.

Kirurgisen potilaan hoitotyö

Opetussuunnitelman mukaan opiskelija mm. ymmärtää kirurgisesti hoidettavien sairauksien potilaalle aiheuttamia ongelmia ja haittoja hänen arkipäivän elämästä selviytymisessä.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutussuunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Kirurgisen hoitotyön kokeessa on mukana lääkelasku. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetystä oppikurssin sisältöosassa.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Teoriaopetuksen tuntikehyks on tiukka. Kirurgisen potilaan hoitotyön oppimiseen varattu tuntiresurssi rajaa käsiteltäviä asioita. Tärkeitä opittavia asioita on paljon, siksi teoriaopetuksessa ei ehditä laskea lääkelaskuja yhdessä opiskelijoiden kanssa. Mikäli aika riittää niin voidaan yhdessä opettajan kanssa arvioida laskujen vastauksia ja laskutapoja. Opiskelijat ovat kuitenkin saaneet hoitotyön opettajien laatimia lääkelaskuja kotitehtäviksi.

Kirurgisen potilaan hoitotyön opetussisällöissä käsitellään mm. kipulääkkeiden käyttöä sekä esilääkitys että leikkauksen jälkeisessä hoidon vaiheessa. Opetuksessa käsitellään erityisesti

- kipulääkkeiden annostusta, vaikutuksen seuranta ja dokumentointia
- epiduraalista kivunhoitoa ja opetetaan esimerkin avulla lääkesekoksen annostelu, vaikutuksen seuranta ja katetrin hoito: sairaanhoitajan vastuuta kivunhoidon onnistumisessa korostetaan
- antikoagulanttihoidosta opetetaan miniheparin hoito ja komplikaatioiden ehkäisy sekä injektion anto ja indikaatiot. Lisäksi peroraalista antikoagulanttihoitoa käyttävän potilaan leikkauskelpoisuutta käsitellään ja siinä erityisesti sairaanhoitajan vastuuta esimerkiksi tulohaastattelussa. Proteesipotilaiden kohdalla opetetaan antikoagulanttihoidon aloitus ja potilaan ohjaus
- antibioottihoidot kirurgisen hoidon tilanteissa ja siinä sairaanhoitajan vastuu esitietojen keräämisessä esimerkiksi allergioista (allergiaprofylaksia)
- lääkelaskennan esimerkkejä annettu opiskelijoille itsenäisiksi tehtäviksi; myöhemmin yhdessä arvioitu laskutapoja ja vastauksia
- kokeessa on yksi lasku suoritettavana.

Sisätautipotilaan hoitotyö

Opetussuunnitelman mukaan opiskelija mm. harjaantuu sisätautipotilaan elintoimintojen, lääkehoidon ja sairauden aiheuttamien muutosten hoitotyön suunnittelun, toteutuksen ja arviointiin. Lääkehoito nousee hyvinkin keskeiseksi juuri sisätautipotilaan hoidossa ja lääkehoidon neuvonnan ja ohjauksen merkitys on tärkeää. Keskeistä on mitä lääkettä annetaan ja miksi annetaan, normaaliannokset, haittavaikutusten seuraaminen, potilaan motivointi yleisesti. Opetuksessa painotetaan kaiken aikaa sairaanhoitajan vastuuta sekä hänen vastuutaan päätöksenteossa.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totutus suunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetyssä opintojakson sisältöosassa. Sisätautipotilaan hoitotyön kokeessa on mukana lääkelasku.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumista:

Sisätautipotilaan hoitotyössä keskeisiä lääkehoidon opetusta ja oppimista vaativia alueita ovat mm:

- Diabetespotilaan hoito: insuliinihoidon toteuttaminen sekä opetus potilaalle kuuluvat kokonaisuudessaan sairaanhoitajille. Opiskelijan tulee oppia miten insuliini vaikuttaa, miten erilaiset insuliinit vaikuttavat. Opetukseen käytetään paljon aikaa.
- Astma- ja COPD-potilaan hoito: näissä korostuvat erimuotoisten lääkkeiden ottotekniikan opetus potilaalle, kuten esimerkiksi inhalaatiot.
- Sydänsairauksia sairastavat potilaat: keskeistä opetuksessa on eri sydänlääkkeiden vahvuudet ja niistä mahdollisesti aiheutuvien haittavaikutusten seuranta.
- Neurologiset ja nivelreumapotilaan hoito: keskeistä on oppia seuraamaan lääkkeiden haittavaikutuksia ja potilaan motivaatiota lääkehoitoon.

Sisätautipotilaan hoitotyön kokeessa on mukana lääkelasku.

Ohjattu harjoittelu 3 (OH3) Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin II:

Opiskeluympäristönä kirurgiset ja sisätautien vuodeosastot.

Totutus suunnitelman mukaan:

Opintojakson tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Sisätautipotilaan hoitotyön kokeessa on mukana lääkelasku. Sisältöosa selvittää lääkehoidon oppimisen osuuden seuraavasti:

Opiskelija

- osallistuu monipuolisesti lääkehoidon ja nestehoidon toteuttamiseen ja tunnistaa vastuunsa
- osallistuu verensiirron toteutukseen
- osallistuu perifeerisen kanyylin asettamiseen
- harjaantuu ottamaan toiminnassaan huomioon hoitoympäristön hygienia vaatimukset ja ehkäisemään sairaalainfektioita.

2.2.5 Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin III 11 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: lasten ja nuorten hoitotyö (2 ov), lastentautioppi (0,5 ov), naisten hoitotyö (2 ov) sekä synnytys- ja naistentautioppi (0,5 ov). Lisäksi opintokokonaisuuteen sisältyy neljäs (4.) ohjatun harjoittelun opintojakso.

Oppimisen tavoite

Opetussuunnitelman mukaan opiskelija saavuttaa valmiuksia erityisesti eri-ikäisten lasten ja nuorten sekä naisten hoitotyöstä ja harjaantuu em. potilaiden hoidon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totentussuunnitelman mukaan:

Naisten hoitotyön oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Sisällön osalta mainitaan lääkelaskenta gynekologisten syöpätautien kohdalla.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumista:

Lääkehoitoa käsitellään sekä naistenhoitotyön että lasten hoitotyön opintojaksoissa. Lääkehoito integroituu opetuksessa mm. erilaisiin potilastapauksiin esimerkiksi soveltamalla suonensisäistä lääkehoitoa tulehdussairauksia sairastavien naisten ja lasten hoitoon. Naistenhoitotyön opetuksessa lääkehoitoon käytetään kaksi (2) tuntia ja lastenhoitotyön opetuksessa kuusi (6) tuntia. Opettajat selvittävät molempien opintojaksojen kuluessa, mitä opiskelijat jo tietävät lääkehoidosta ja mitä he osaavat tehdä lääkehoitoa toteuttaessaan. Opettajat olettavat, että lääkehoito on täysin hallinnassa, koska opiskelijat ovat jo viidennellä lukukaudella ja ovat tähän mennessä suorittaneet lääkehoidon perusjaksot ja olleet kolmella ohjatun harjoittelun jaksoilla ammattikäytännön eri paikoissa.

Lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessa ilmenevät ongelmat

Opiskelijoiden lääkelaskutaidot ovat vaihtelevia. Ongelmia ilmenee erityisesti laatu-
muunnoksissa ja yhtälöiden laskemisessa.

Lääkehoidon matriisin käyttö opetuksessa

Lääkehoidon matriisia ei ole varsinaisesti hyödynnetty opetuksessa, koska opettajat
eivät ole olleet tietoisia sen sovellettavuudesta lääkehoidon opetukseen opintojako-
jen osalta.

Matematiikan lisäresurssin käyttö lääkelaskennan oppimiseen

Opintojaksoissa käsitellään sekä naisten että lasten lääkeannosteluun liittyviä kysy-
myksiä. Erityisesti suonensisäisesti käytettävien lääkkeiden annostelun ja ylipäättään
suonensisäisen lääkehoidon toteuttamisen opettamiseen tarvitaan lisäpanostusta.
Esimerkiksi syöpäpotilaiden lääkeannostelun ja lääkehoidon toteuttaminen on haas-
teellista. Myös eri ikäisten lasten lääkeannosteluun ja lääkehoitoon liittyvät kysymyk-
set ovat haasteellisia.

Ohjattu harjoittelu 4 (OH4) Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin III

Opiskeluympäristönä vaihtoehtoisesti joko avoterveydenhuollon toimipisteet, lasten-
tai naistenhoitotyön yksiköt tai mielenterveysalan yksiköt. Nykykäytännön mukaisesti
opiskelu tapahtuu pääsääntöisesti Ruisklinikalla.

Toteutus suunnitelman mukaan:

Opintojakson tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista eikä ope-
tuksen painoalueista. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetystä opin-
tojakson sisältöosassa.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin -opintojaksojen teoriaopettajat
eivät varmuudella tiedä, miten lääkehoidon portfoliotehtäviä ohjatussa harjoittelussa
hyödynnetään, koska eivät itse ohjaa siellä opiskelijoita. Lääkehoidon oppimista seu-
rataan opintojaksojen aikana mm. lääkelaskutehtävillä opintojaksojen alussa sekä yh-
dellä lääkelaskutehtävällä kirjallisessa kokeessa.

2.2.6 Hoitotyön kehittäminen 12 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: hoitotieteen tutkimusmetodiikka
(2 ov), hoitotyön laatu ja johtaminen (2 ov), terveystaloustiede ja yrittäjyys (1 ov),

tilastolliset menetelmät (1 ov) ja ohjatun harjoittelun 7. jakso (6 ov) (hoitotyön kehittäminen).

Oppimisen tavoite

Opetussuunnitelman mukaan opiskelija sisäistää laadun merkityksen hoitotyössä. Opiskelija saavuttaa tietoja ja taitoja, joita tarvitaan hoitotyön kehittämisessä ja johtamisessa.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Lääkehoito on tullut esiin mm. terveystaloustieteen osuudessa lääkekustannusten tarkasteluna. Lääkehoitoa on myös käytetty esimerkinomaisesti sairaanhoitajan/kätilön/terveydenhoitajan vastuualueita käsiteltäessä. Varsinaisesti lääkelaskuja ei ole käsitelty.

Ohjattu harjoittelu 7 (OH7), hoitotyön kehittäminen; opiskeluympäristönä opiskelijan oman urasuunnitelman mukainen yksikkö.

Toteutussuunnitelman mukaan

Opintojakson tavoitteiden mukaan opiskelija muodostaa kokonaiskuvan lääkehuollosta/-hoidosta ja pohtii kehittämiskohteita ja -keinoja. Sisällössä ei mainita lääkehoitoa, mutta portfoliotehtävän käyttö oppimisen itsearviointivälineenä on käytössä.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon oppimisen toteutumisesta:

Ohjaajia kehoitetaan teettämään opiskelijoilla lääkelaskuja ja toteutusta käsitellään myös ohjaus- ja arviointitilanteissa.

2.2.7 Opinnäytetyö ja kypsyysnäyte 10 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: opinnäytetyön aihe-seminaari (1 ov), opinnäytetyön suunnitteluseminaari (2 ov), opinnäytetyön raportointiseminaari (2 ov), kypsyysnäyte (1 ov) sekä ohjatun harjoittelun 8. jakso (4 ov) (tutkiva työote hoitotyössä).

Oppimisen tavoite

Opetussuunnitelman mukaan opiskelija saavuttaa tietoja ja taitoja hankkia tutkittua tietoa hoitotyöstä sekä hankkia valmiuksia kehittää käytännön hoitotyötä olemassa olevan ja hankittavan näyttöön perustuen.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutussuunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista eikä opetuksen painoalueista. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetystä oppikurssin sisältöosassa.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Lääkehoito oppiaineena ei sisälly yleisesti opinnäytetyön opintokokonaisuuteen. Opiskelijalla on mahdollisuus syventää lääkehoidon osaamistaan valitsemalla työnsä aiheen meneillään olevasta lääkehoitoprojektista. Lääkehoitoon suuntautunut opinnäytetyöprojekti on ollut opiskelijan valittavana vuodesta 2000 alkaen. Kymmenet opiskelijat ovat joko yksin, kaksin tai laajemmassa opiskelijaryppäessä voineet tehdä opinnäytetyönsä työelämälähtöisessä ja työelämän kanssa yhteisesti toteutettavassa projektissa.

2.2.8 Ohjattu harjoittelu 50 ov: opintojaksot 1–8 tai kättilö- ja terveydenhoitajakoulutuksessa opintojaksot 1–9

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opinto-oppaiden 2001–2002, 2002–2006 ja 2003–2007 mukaan hoitotyön koulutusohjelmaan sisältyy kahdeksan ohjatun harjoittelun opintojaksoa sekä lisäksi kättilö- ja terveydenhoitajakoulutuksessa yhdeksän opintojaksoa. Ohjattu harjoittelu sijoittuu opintokokonaisuuksien sisään. Yleisesti voidaan sanoa, että lääkehoidon opetusta käsitellään sekä tietoperustan että toiminnan osalta kullakin ohjatun harjoittelun jaksoilla. Jaksosta ja oppimisympäristöstä riippuu miten lääkehoitoa opetetaan ja miten sitä opitaan. Opetukseen käytettävää aikaa ei voida eritellä, mutta lääkehoidon tema kulkee mukana.

Lääkehoidon portfoliotehtävät oppimisen tukemisessa

Laadukas lääkehoidon opetus ja oppiminen -projektin loputtua portfoliotehtäviä ei enää pääosin käytetä, joskin jotkut opettajat ovat niitä vielä käyttäneet.

Lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessa ilmenevät ongelmat

Lääkehoidon opetus ja oppiminen on yksi keskeinen asia ohjatussa harjoittelussa, siksi kysymyksiä on paljon. Keskeinen, kaikilla jaksoilla esiintyvä ongelma on asiayhteyksien ymmärtämiseen liittyvä vaikeus. Asiakokonaisuus on laaja ja opiskelijan tietopohja ei riitä lääkehoidon tarkoituksen ja perusteiden ymmärtämiseen yleisellä tasolla ja sovellettuna yksittäisen potilaan hoitokokonaisuuteen.

Lääkehoidon matriisin käyttö opetuksessa

Käyttö vaihtelee, mutta taustamateriaalina se tunnetaan.

2.3 Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto

2.3.1 Erityisosaamista vaativan potilaan hoitotyö 20 ov

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää seuraavat opintojaksot: akuutti ja tehohoitotyö (2 ov), lasten ja nuorten vaativa hoitotyö (1 ov), kirurgisen potilaan vaativa hoitotyö (2 ov), mielenterveyskriisin hoitotyö (1 ov), perioperatiivinen hoitotyön (2 ov), saattohoitotyö (1 ov), sisätautipotilaan vaativa hoitotyö (1 ov).

Oppimisen tavoite

Opetussuunnitelman mukaan opiskelija laajentaa ja syventää osaamistaan vakavasti sairaan eri-ikäisen potilaan vaativassa hoitotyössä sekä hoitotilanteiden vaatimissa asiantuntija- ja koordinoititehtävissä.

Akuutti ja tehohoitotyö 2 ov

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutus suunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Sisätautipotilaan hoitotyön kokeessa on mukana lääkelasku. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetyssä opintojakson sisältöosassa, mutta mainitaan neste- ja ravitsemushoidon käsittely.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opetuksessa käsitellään seuraavia lääkehoidon asioita:

- lasketaan nestelaskuja, tiputusnopeuksia, $\mu\text{g}/\text{painokilo}/\text{min}$, opitaan laimentamaan antibiootteja; käsitellään lääkevahvuuksien muutoksia
- tehohoidossa käyty laskettu paljon liuoslaskuja sekä tavallisimpia sisätauti- ja kirurgisen potilaan hoitotyössä esiintyviä laskuja
- opiskelijat ovat saamiensa laskuesimerkkien avulla laskeneet itsenäisesti ja opintojakson lopussa tuloksia on yhdessä opettajan kanssa tarkasteltu
- opetuksessa on pohdittu yhdessä opiskelijoiden kanssa lääkehoitoon liittyviä erilaisia kysymyksiä, kuten: sairaanhoitajan toiminta, kädentaidot, aseptiikka, laskutoimitukset, vastuu, seuranta jne.
- laskut vievät paljon aikaa ja opiskelijat kokevat ne vaikeiksi

- lääkehoidossa on tärkeää huomata siihen sisältyvä kokonaisuus, kuten esimerkiksi lääkemääräyksen sisältö: Potilaalle määrätään
 - Oxanestia 7 mg sc:sti kipuun 4 tunnin välein
 - Tarvittaessa diureesiin Furesis 40 mg iv:sti, jos diureesi on < 100 ml/2 h;
 - esimerkit sisältävät monenlaisia vaateita sairaanhoitajan osaamiselle
- opintojakson kokeessa on lääkelasku suoritettavana.

Lasten ja nuorten vaativa hoitotyö 1 ov

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totutus suunnitelman mukaan:

Opintojakson tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Sisältökuvauksen mukaan opetuksessa käsitellään lasten lääkehoitoa ja sen toteuttamista sekä lääkelaskentaa. Lisäksi käsitellään lasten nestehoidon toteuttamista, nenämahaletkua asettamista ja suonensisäistä nestehoitoa. Lääkelaskennan osaamisen tarkistamista ei maininta.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Lääkehoitoa käsitellään osana keskosen hoitotyötä ja lasten/nuorten syövänhoitoa. Lisäksi lääkehoitoa sivutaan lasten neurologisen hoitotyön ja nuoren mielenterveyden tukemisen opetuksessa. Lääkehoidon opetus integroituu tiiviisti muuhun opetukseen, joten siihen käytettyä aikaa on vaikea määrittää. Lähinnä lääkehoitoa käsitellään osana kokonaisuhoitoa ja myös sivuvaikutusten näkökulmasta. Tässä opintojaksossa lääkehoidon opetuksella on varsin pieni osuus.

Lyhyt- ja päiväkirurgisen potilaan hoitotyö 2 ov

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totutus suunnitelman mukaan:

Opintojakson tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista eikä opetuksen painoalueista. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetyssä opintojakson sisältöosassa muulta osin kuin kivun hoidon käsittely päiväkirurgiassa. Lääkelaskennan osaamisen tarkistamista ei maininta.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Lääkehoitoa käsitellään teoriaopetuksen lomassa, integroidusti. Opetusta tulisi lisätä, mutta käytettävissä oleva aika rajaa asian käsittelymahdollisuuksia. Lääkehoitoa käsitellään sairauksien yhteydessä, hoitotyön suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin yhteydessä. Lääkehoidon opetuksen pitäisi kulkea kaiken aikaa muun opetuksen mu-

kana. Opetuksen tulisi tukea lääkehoidon kokonaisuuden oppimista. Opettaja on antanut laskuesimerkit opiskelijoiden itsenäisesti suorittamista varten, mutta opintojakson lopussa laskuja on tarkasteltu yhdessä. Samalla on pohdittu erilaisia kysymyksiä liittyen kokonaisvaltaisesti lääkehoitoon kuten esimerkiksi toiminta, kädentaidot, aseptiikka, laskutoimitus, vastuu ja seuranta. Tämä vie paljon aikaa. Laskut ovat osoittautuneet vaikeiksi ja opiskelijat tekevät paljon kysymyksiä. Myös opintojakson koosteessa on lääkelasku.

Lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessa ilmenevät ongelmat

Lääkehoito on hyvin keskeinen hoitotyössä. Sen opetuksen tulisi linkittyä tiiviisti teoriaopetukseen ja ohjattuun harjoitteluun. Opetuksellista kehittämistarvetta on etenkin lääkehoidon kokonaisuuden ymmärtämisen lisäämiseksi. Oikein laskeminen on ensimmäinen ehto, se on minimivaatimus. Se ei kuitenkaan riitä. Lisäksi tarvitaan muuta ymmärrystä lääkehoidosta ja sitä on painotettava entistä enemmän. Opetusta tulee kehittää ja suunnitella opetuksen vaatimaa ajankäyttöä. Nimettävä jokaiselle opintojaksolle oppimiskohteet – oppimismatriisi olisi varmasti hyvä tähän tarkoitukseen. Matriisin käytön tulisi olla systemaattista. Opiskelijan ohjauksessa tulisi selvittää selkeästi lääkehoidon jäsentymisen, jotta opiskelija ymmärtää ettei lääkehoito ole jokin massa, vaan että se rakentuu tietyistä osista. Opiskelijan tulisi ymmärtää mitä milläkin opintojaksolla niin teorian kuin ohjatussa harjoittelussa tulisi lääkehoidossa oppia.

Mielenterveyskriisin hoitotyö 1 ov

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutus suunnitelman mukaan:

Opintojakson tavoitteissa ei mainita lääkehoidon oppimistavoitteita. Lääkelaskennan osaamisen tarkistamista ei myös maininta. Lääkehoito ei ilmene suunnitelmassa esitetyssä opintojakson sisältöosassa.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opetuksessa käsitellään:

- hoitoannoksia, tunnistetaan haittavaikutuksia, parannetaan ohjauksella motivointia lääkehoitoon sitoutumiseen

Perioperatiivinen hoitotyö 2 ov

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutus suunnitelman mukaan:

Oppikurssin tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Lääkelaskennan osaamisen tarkistamista ei maininta. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetyssä oppikurssin sisältöosassa. Lääkelaskennan osaamisen tarkistamista ei maininta.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opetuksessa käydään läpi anesteetit (nukutus- ja puudutuslääkkeet), teoritunnilla lasketaan pitoisuuksia ja nukutusta valmisteltaessa ”vedetään” ruiskuihin lääkkeitä, puudutusaineita (mg, %) sekä lasketaan kaasujen pitoisuuksia (%). Kokeessa ei tällä hetkellä lääkelaskua, kuten aikaisemmin oli käytäntö, koska opiskelijat osaavat pääsääntöisesti laskea. Lääkehoitoon liittyviä asioita käsitellään pitkin opintojaksoa siihen integroiden. Aseptiikan opintojaksolla käsitellään desinfektioaineiden farmakologiaa ja pitoisuuksia. Erityisiä ongelmia ei näytä erityisemmin nykyisin olevan yleisesti ottaen. Opiskelijoiden yksityiset ongelmat lääkehoidossa eivät paljastu tunneilla. Lääkehoidon matriisit ja tehtävät ovat olleet käytössä ohjatussa harjoittelussa.

Saattohoitotyö 1 ov

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Toteutus suunnitelman mukaan:

Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetyssä oppikurssin sisältöosassa muulta osin kuin kivun hoidon käsittely päiväkirurgiassa. Lääkelaskennan osaamisen tarkistamista ei maininta.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opetuksessa käsitellään seuraavia asioita:

- käsitellään kipulääkitystä (titraaminen) esimerkiksi morfiinin annostelua
- pohditaan sairaanhoitajan itsenäistä päätöksentekoa lääkehoidon kysymyksissä, kuten esimerkiksi morfiinin aloittamiseen liittyä myös laksatiivien aloittaminen

Sisätautipotilaan vaativa hoitotyö 1 ov

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totentussuunnitelman mukaan:

Opintojakson tavoitteissa ei ole mainintaa lääkehoidon oppimistavoitteista. Sisätautipotilaan hoitotyön kokeessa on mukana lääkelasku. Lääkehoito ei myöskään ilmene suunnitelmassa esitetystä opintojakson sisältöosassa.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumisesta:

Opetuksessa käsitellään seuraavia asioita:

- sytostaatteja yleisesti sekä suunkautta että suonensisäisesti annosteltavia
- opitaan seuraamaan haittavaikutuksia
- lasketaan lääkelaskuja pinta-alan mukaan esimerkiksi syksofosfamidi- ja metotreksaatti-lääkkeiden annostelua

Ohjattu harjoittelu 5 (OH5) erityisosaamista vaativan potilaan hoitotyössä; opiskeluympäristönä kirurgiset ja sisätautien vuodeosastot.

Ohjattu harjoittelu 6 (OH6) erityisosaamista vaativan potilaan hoitotyössä; opiskeluympäristönä vaihtoehtoisesti joko avoterveydenhuollon toimipisteet, lasten- tai naistenhoitotyön yksiköt, leikkaus-, anestesia- tai tehohoidon yksiköt tai mielenterveysalan yksiköt.

2.4 Terveystoiminnan suuntautumisvaihtoehto

2.4.1 Yksilön ja perheen hoitotyö

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Yksilön ja perheen hoitotyö sisältää seuraavat opintojaksot: Aikuisen ja ikääntyneen hoitotyö (3 ov), lapsiperheen, kouluikäisen ja nuorten hoitotyö (4 ov), vanhemmuuteen kasvavan perheen hoitotyö (3 ov), lisäksi opintokokonaisuuteen sisältyvät ohjattu harjoittelun jaksot 5 (5 ov) ja 6 (5 ov) (yksilön ja perheen hoitotyö).

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

Totentussuunnitelman mukaan:

Opetus toteutuu syksyllä 2004. Tavoitteita ja sisältöjä ei ole dokumentoitu keväällä 2004.

Hoitotyön opettajien arviot lääkehoidon opetuksen aikaisemmasta toteutumisesta:

Lääkehoitoa käsitellään opintojaksoissa soveltuvin osin. Vanhemmuuteen kasvavan perheen hoitotyössä selvitetään erilaisten lääkevalmisteiden käyttöä ja niihin liittyviä riskejä. Lapsiperheen, kouluikäisen ja nuoren hoitotyön opintojaksossa käsitellään rokotusohjelma, lääkkeiden säilytys kotona, ensiavussa käytettävät lääkkeet sekä nuorten lääkkeiden käyttöä. Tähän käytetään aikaa noin 1 ov.

Aikuisen ja ikääntyvän hoitotyön opintojaksossa käsitellään. Lääkehoidon oppimisen systemaattinen seuranta tapahtuu ohjatun harjoittelun yhteydessä.

1 Lääkehoidon teemoja eri asiayhteyksissä käsitellään keskustelunomaisesti, ts. erillisinä tunteja ei varsinaisesti ole, mutta seuraavia asioita käsitellään:

- Normaaliiin ikääntymiseen liittyvien fysiologisten muutosten merkitys lääkehoidon näkökulmasta
- Ikääntyneiden lääkehoitoon liittyviä piirteitä (mm. lääkkeiden suurkulutus – WHO:n normi, annostus, annosteluun liittyvät ongelmat, ruokailu, nielemisvaikeudet, lääkkeiden säilytys kotiloissa, lääkkeiden hankinta, jakaminen, lääkehoidon seuranta, verinäytteet.
- Unilääkkeiden, psykieläkkeiden, muistilääkkeiden käytöstä sekä tunteilla että tutkielmakatsauksissa.
- Kaatumisen ja lääkehoidon yhteys.
- Terveystenhoitajan vastuu lääkehoidon toteutuksessa.

2 Ikääntyvien terveydenhoitotyössä erityiskysymysten käsittely paritehtävinä:

- Työskentelyn tavoitteena on perehtyä ikääntyvän lääkehoitoon liittyvään ajankohtaiseen tutkimustietoon (näyttöön perustuva hoitotyö) ja pohtia tutkimusten antia erityisesti käytännön terveydenhoitotyölle.
- Opiskelijapari etsii ikääntyneen lääkehoitoon liittyviä ajankohtaisia suomalaisia/ulkomaisia tutkimusartikkeleita (vähintään yksi artikkeli/opiskelijapari). Opiskelijat tiivistävät tutkimusten ”ydinsanommat” 1–2 A 4 sivulle, jotka kopioidaan jokaiselle ryhmän jäsenelle. Lisäksi yksi lääkehoitoon liittyvä ajankohdainen artikkeli valitaan tenttimateriaaliin. Opettajan ja opiskelijoiden alustusten pohjalta käydään aihealueesta yhteiskeskustelua.

3 Hoito- ja palvelusuunnitelma (kirjallinen tehtävä);

- opiskelijat perehtyvät asiakkaan lääkehoitoon ja lääkehoidon toteutuksen suunnitteluun osana hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

4 Koe, jossa yleensä yksi case-tyyppinen kysymys, jossa myös lääkehoitoa koskeva osuus

- (esim. pariskunta, joilla molemmilla lääkehoito: rouva X:llä Thyroxin 0.1 mg x 1, Lisipril 5 mg X 2; herra X:llä Digoxin mite 1 tbl x 1, Euglucon 3,5 mg x 2,

Plendil 5 mg x 1). Opiskelijat laativat hoito- ja palvelusuunnitelman luonnoksen em. casen perusteella.

Lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessa ilmenevät ongelmat

Aikuisten ja ikääntyvien opintojakson näkökulmasta ei lääkehoidon opettamisessa ja oppimisessa ole erityisiä ongelmia.

2.4.2 Yhteisön hoitotyö

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Terveydenhoitajakoulutuksen opetussuunnitelmamuutosten vuoksi yhteisön opintokokonaisuus toteutuu ensimmäisen kerran vasta syksyllä 2004 syksyllä 2001 aloittaneen ryhmän opinto-ohjelmassa. Opintokokonaisuus toteutuu nimellä ”*terveydenhoitotyön suuntaavat opinnot*”, joka koostuu kolmesta opintojaksosta: perhe ja yhteisö terveyttä edistävän hoitotyön asiakkaana (10 ov) sekä kaksi ohjattua harjoittelua (kumpikin 5 ov): terveydenhoitotyön erityisosaaminen I ja II. Teoriaopintojen osalta opiskelu tapahtuu verkko-opetuksena, johon kuuluu myös neljä seminaari-istuntoa ja opinnäytetyön tekeminen. Opiskelu perustuu case -pankkiin, josta kullekin opiskelijaryhmälle on luotu perheet, joiden terveyteen ja terveysongelmiin, siis myös lääkehoitoon, liittyviä asioita he selvittävät.

Tammikuussa 2002 terveydenhoitajaopintonsa aloittaneiden opetussuunnitelmassa on opintokokonaisuus ”*yhteisön hoitotyö*” (20 ov), joka sisältää seuraavat opintojaksot: yhteisön terveydenhoitotyö 12 ov (noudattaa toteutukseltaan ja sisällöltään pitkälti edellisen ryhmän ”perhe ja yhteisö terveyttä edistävän hoitotyön asiakkaana), terveydenhoitotyön erilliskysymykset (3 ov), jonka käsittelyssä tullaan huomioimaan myös lääkehoidon erityiskysymykset. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluu ohjattu harjoittelu (5 ov).

Lääkehoidon matriisin käyttö opetuksessa

Lääkehoidon matriisia on käytetty opetuksessa. Sen avulla on voitu määrittää opiskelijan lääkehoidon oppimisen tavoitteet opiskelun eri vaiheissa.

Ohjattu harjoittelu 5 (OH5): yksilön ja perheen hoitotyö

Ohjattu harjoittelu 6 (OH6): yksilön ja perheen hoitotyö

Ohjattu harjoittelu 9 (OH9): yhteisön hoitotyö

Rokottaminen liittyy kiinteästi ohjatun harjoittelun opintojaksoihin. Opiskelija ja hänen ohjaajansa arvioivat rokottaminen taitoja koko harjoittelujakson ajan, lisäksi ai-

heeseen palataan arviointikeskustelussa. Lääkehoidon ohjaus näkyy jossakin muodossa lähes jokaisessa asiakastapaamisessa. Lääkehoidon portfoliotehtäviä käytetään ohjatussa harjoittelussa. Palautekeskusteluissa opiskelija reflektoi lääkehoidon oppimistaan.

2.5 Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto

2.5.1 Naisen ja perheen hoitotyö

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus (20 ov) sisältää seuraavat opintojaksot: naistentautipotilaan syventävä hoitotyö (2 ov), raskaana olevan ja synnyttäneen naisen hoitotyö (4 ov), synnyttävän naisen ja perheen hoitotyö (4 ov) sekä lisäksi opintokokonaisuuteen sisältyvät ohjatun harjoittelun jaksot 5 (5 ov) ja 6 (5 ov) (naisen ja perheen hoitotyö I - II).

Oppimisen tavoite

Opiskelija

- syventää tietojaan ja taitojaan seksuaali- ja lisääntymisterveyden alueella ja kykenee kokonaisvaltaiseen päätöksentekoon ja toimintaan kätilötyössä
- osaa tukea ja ohjata eri ikäisiä ihmisiä seksuaalisessa kypsymisessä, parisuhteessa ja vanhemmuuteen kasvussa
- perehtyy kätilötyön laadun kehittämiseen ja arviointiin sekä kehittää ja johtaa näyttöön perustuvaa kätilötyötä siten, että naisen, miehen, vastasyntyneen ja koko perheen hyvinvointi ja tyytyväisyys lisääntyvät
- laajentaa tietoperustansa terveystieteissä ja sitä täydentävissä tieteissä
- osa opintojaksosta (3 ov) muodostaa kätilötyön opinnäytetyön ja kypsyysnäytteen.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen opintojaksossa

- *Naistentautipotilaan syventävä hoitotyö (2 ov):*

Hoitotyön opettajan arvio lääkehoidon opetuksen toteutuksesta:

Opintojaksoon sisältyy raskaudenkeskeytspotilaan hoitotyö, lääkinnällinen keskeytys. Siihen sisältyy infuusion valmistaminen: paljonko annetaan vaikuttavaa ainetta, kuinka voimakas potilaan saama liuos on. Harjaantumista liuoslaskuissa. Syöpäpotilaan hoitotyön osuudessa määritetään kuinka kauan jokin lääkeluoksen (sytostaatit) antaminen kestää tai paljonko esimerkiksi antibioottia lisätään liuokseen. Tulehduspotilaiden saamat lääkkeet annostellaan aluksi myös infuusiona, joten opiskelija harjaantuu antibioottiliuosten vahvuuksien laskemisessa. Lääkehoidon integrointi käsiteltävään

aiheeseen riippuu aina siitä, minkälaisesta naistentautipotilaasta ja hänen tarpeistaan on kyse. Opiskelijaryhmästä riippuen varataan lääkelaskuharjoitusta varten aikaa 2 – 3 tuntia. Ongelmia ei ole ollut erityisemmin laskutaidoissa.

▪ Raskaana olevan ja synnyttäneen naisen hoitotyö (4 ov).

Hoitotyön opettajan arvio lääkehoidon opetuksen toteutuksesta:

Opintojaksossa käsitellään lääkehoitoa leikkauksen avulla synnyttäneen naisen saaman kipulääkkeiden- ja puudutusainemäärien näkökulmasta. Lääkehoidon integrointi käsiteltävään aiheeseen riippuu aina siitä, minkälaisesta potilaasta ja hänen tarpeistaan on kyse. Esimerkiksi toksemiaan sairastuneelle, raskaana olevalle potilaalle annetaan infuusiona verenpainetta alentava lääkitys. Ennen aikaisten supistusten lopettamiseksi annetaan lääkehoito infuusiona. Opiskelijat harjaantuvat lääkelaskennassa. Ongelmia ei ole ollut erityisemmin laskutaidoissa.

▪ Synnyttävän naisen ja perheen hoitotyö (4 ov)

Hoitotyön opettajan arvio lääkehoidon opetuksen toteutuksesta:

Opintojaksoon sisältyy mm. synnytyksen käynnistysinfuusion voimakkuuden laskeminen ja episiotomiahaavan puudutus. Opiskelija harjaantuu määrittämään paljonko synnyttäjä saa em. lääkeaineita. Opintojaksolla harjoitellaan myös riskiraskauslääkkeiden määritysten laskemista.

Opintokokonaisuuteen sisältyvät ohjatun harjoittelun jaksot 5 (5 ov) ja 6 (5 ov) (naisen ja perheen hoitotyö I - II).

Hoitotyön opettaja tekee yhteistyötä ohjatun harjoittelun ohjaajien kanssa. Kätilö-opiskelijat ovat jokainen eri naistentautien yksiköissä. Opiskelijat ovat harjoittelunsa aikana synnytysvuodeosastolla ohjatussa harjoittelussa ja prenataaliosastolla, jossa hänellä on hyvät mahdollisuudet harjaantua lääkehoidon tehtäviin.

2.5.2 Kätilötyön syventävät opinnot

Opintokokonaisuuden opintojaksot:

Opintokokonaisuus sisältää kätilötyön syventävät opinnot: naisen ja perheen kätilötyö 10 ov sekä ohjattu harjoittelu 9 (30 ov) (kätilötyön syventävät opinnot).

Oppimisen tavoite

Opiskelija

- syventää tietämystään ja kykenee asiantuntevaan päätöksentekoon ja kokonaistilanteen hallintaan kätilötyössä

- kykenee ohjaamaan ja tukemaan eri-ikäisiä ihmisiä seksuaalisessa kypsymissessä, parisuhteessa ja vanhemmuuteen kasvussa
- harjaantuu ja saa valmiuksia itsenäiseen toimintaan raskaudenajan, synnytyksen ja naisten hoitotyössä.

Hoitotyön opettajan arvio lääkehoidon opetuksen toteutuksesta:

Opintokokonaisuus sisältää kätilötyön syventävät opinnot: naisen ja perheen kätilötyö 10 ov sekä ohjattu harjoittelu 9 (30 ov) (kätilötyön syventävät opinnot).

Synnytyksen hoidon ohjatussa harjoittelussa opiskelijat harjaantuvat hyvin infuusion laitossa, koska harjoittelujakso kestää 13–15 viikkoa.

3 PORTFOLIO LÄÄKEHOIDON OPPIMISEN TUKENA

3.1 Portfolio oppimisprosessin tukena

Portfolio tarkoittaa arvopaperisalkkua, kuvia, työnäytettä tai tuotantoa (Suomen Kie-
len Perussanakirja 1992). Prosessikirjoittaminen on menetelmä, jolla opiskelija alusta
asti joutuu sekä pohtimaan että kirjoittamaan omia tavoitteitaan. Kirjoittaminen sy-
ventää aikaisemmin kirjoitetun tekstin uudelleen arviointia ja hyväksikäyttöä. Portfo-
lio on Laaksosen ja Makkosen (1997) mukaan oppimiskansio, johon opiskelija koko-
aa kaikkea opiskeluun ja oppimiseen liittyvää materiaalia. Portfolio on aina tekijänsä
näköinen huolimatta siitä, että samat oppimista edistävät ja syventävät tehtävät ohjaa-
vat eri oppijoiden portfolion kirjoittamista.

Lääkehoidon perusvalmiuksien oppiminen sairaanhoitajan, kättilön ja terveydenhoita-
jana koulutuksen aikana edellyttää uuden oppimista ja sen liittämistä aikaisemmin
opittuun ja opitun kertaamista kaiken aikaa. Ohjaajien, opettajien ja opiskelijoiden on
tärkeää tunnistaa kokemuksellinen oppiminen ja tukea sen etenemistä. Ohjauksessa
merkityksellistä on reflektion syventäminen oppimisen suuntautuessa seuraaville
opintojaksoille. Reflektiivisessä oppimisessä teorian tieto palvelee käytännön tilanteita
luovana kokeellisena toimintana. Mikä tahansa käytännön toiminta ei kuitenkaan ole
reflektiivistä kuten esimerkiksi olettamusten esittäminen ja muisteleminen. Ammatilli-
sen kasvun edellytys on refleктоiva käytännöllinen osaaminen, joka perustuu ymmär-
ryksen muutokseen omasta oppimisesta. Reflektiiviseen oppimiseen perustuva malli
on spiraalinmuotoinen, jossa vaiheet seuraavat toisiaan joustavasti ja huomioivat
opiskelijoiden tietojen ja kokemusten lisääntymisen opiskelun edetessä.

Lääkehoidon opetus ja oppiminen kietoutuvat spiraalin tavoin hoitotyön oppimiseen.
Aluksi selvitetään lääkehoidon perusteet, jotta opiskelijat alkavat ymmärtää säädösten,
farmasian, farmakologian ja kliinisen farmakologian, anatomia ja fysiologian, etiikan
ja lääkelaskennan tietojen ja taitojen yhteydet ja merkitykset potilaan lääkehoidon
toteuttamisessa. Lääkehoidon perusopinnojen jälkeen lääkehoidon opetus ja oppimi-
nen niveltyy ja integroituu hoitotyön opintojaksoihin. Erityisesti ohjatun harjoittelun
opintojaksoilla opiskelijat oppivat ja harjaantuvat käytännön lääkehoidon vaatimiin
hoitotoimintoihin. On kuitenkin vaarana, että opiskelun edetessä lääkehoito jää uu-
den opittavan asian ”jalkoihin”, tai opiskelijoille muodostuu riittävien lääkehoitoval-
miuksien saavuttamista, jollei niihin liittyviä oppimistavoitteita ja opetustavoitteita
mainita opetussuunnitelmassa myöhempien opintojaksojen osalta.

Portfolio tarjoaa välineen, jolla opiskelijan lääkehoidon oppimista voidaan ylläpitää ja syventää kliinisessä opiskelussa. Lääkehoito sisältyy tavalla tai toisella lähes kaikkiin ohjatun harjoittelun opintojaksoihin. Portfolion avulla voidaan opiskelijan huomio kiinnittää kullakin jaksolla oleellisten lääkehoitoon liittyvien asioiden ymmärtämiseen ja oppimiseen. Lääkehoito koostuu monista eri toimintojen muodostamasta skeemasta. Opintojen alkuvaiheessa opiskelija ei osaa eikä ymmärrä niiden merkityksiä eikä toimintoihin liittyviä sairaanhoitajan, kättilön tai terveydenhoitajan tehtäviä. Koulutuksen aikana hänen tulee kuitenkin saada riittävät valmiudet työelämässä toimimista varten. Portfolion käyttö oppimisessa tarjoaa mahdollisuuden lääkehoidon opetuksen tehostamiseen ja parempaan oppimiseen. Se tarjoaa välineen opiskelijan itsearviointiin kehittämiseksi.

Portfoliotyöskentely oppimisen tukena

Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmassa (Turku) vuosina 1999–2003 toteutetussa *Laadukkaan lääkehoidon opetuksen ja oppimisen kehittämishankkeessa* kehitettiin yhdeksi lääkehoidon oppimisen tukimuodoksi portfoliotehtävät jokaista ohjatun harjoittelun opintojaksoa varten. Tehtävät laadittiin siten, että ne pysyivät melko pienimuotoisina. Kussakin oli vain 3–4 kysymystä, joihin opiskelija vastasi. Kysymykset etenivät siten, että ensimmäiset tukivat kokonaisuuden hahmottamista, välitehtävät käsittelivät lääkehoidon osa-alueita ja lopuksi kokonaisuutta tarkasteltiin kehittämisen näkökulmasta (Taulukko 1). Opiskelijan tuli siis lopuksi löytää joitakin asioita, joilla hän voisi tuottaa lisäarvoa lääkehoidon kehittämiseen. Osa teemoista toistui eri jaksojen kysymyksissä, esim. aseptiikka, jotta opiskelija voisi selkeästi tunnistaa omaa kehitystään. Kaikissa lomakkeissa pyydettiin lopuksi opiskelijaa arvioimaan, mitä hän oli oppinut jakson aikana.

Lomakkeet numeroitiin selkeästi ohjatun harjoittelun jaksojen mukaan ja niissä oli yhtenäinen visuaalinen ilme. Tarkoituksena oli korostaa niiden jatkumoa ja yhteenkuuluvuutta. Harjoittelujaksojen ohjaajat jakoivat lomakkeet yhdessä harjoittelujakson arviointilomakkeiden kanssa. Lomakkeiden käyttö oli vapaaehtoista. Ohjausta, tukea ja keskusteluapua opiskelijalla oli mahdollisuus pyytää ohjaajiltaan. Portfoliotehtävien tekeminen tai tekemättä jättäminen ei vaikuttanut opiskelijan ohjatun harjoittelun opintojakson arvosanaan.

Kehittämishankkeessa ei seurattu systemaattisesti miten portfoliotehtävät auttoivat ja/tai tukivat hoitotyön opettajia ja ohjatun harjoittelun ohjaajia opiskelijan lääkehoidon oppimisessa. Opiskelijoiden portfoliotehtävien tekemistä seurattiin satunnaisesti. Portfolion hyöty lääkehoidon opetuksen ja oppimisen tukena jäikin kehittämistutkimuksessa selvittämättä. Kuitenkin joidenkin opiskelijoiden portfolion käyttö lääke-

hoidon oppimisessa ohjatun harjoittelun opintojaksoilla antaa viitteitä siitä, että menetelmään olisi syytä kehittää ja saada tutkimuksellista näyttöä sen käyttökelpoisuudesta lääkehoidon opetuksessa.

TAULUKKO 1: Opiskelijan lääkehoidon portfolioyöskentelyä ohjaavat kysymykset (Veräjänkorva, Erkko, Ernvall ym. 2004, 59–60).

1. Orientoituminen hoitotyöhön	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miten teoreettiset tietosi vastaavat käytännössä tarvittavia taitoja? 2. Miten ymmärrät vastuusi osallistuessasi lääkehoidon toimintoihin? 3. Miten toteutat aseptista työskentelyä lääkehoidossa? 4. Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?
2. Hoitotyön perusteet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miten teoreettiset tietosi vastaavat käytännössä vaadittavia taitoja tässä opiskelupaikassa? 2. Miten ymmärrät vastuusi osallistuessasi lääkehoidon toimintoihin? 3. Miten toteutat aseptista työskentelyä lääkehoidossa? 4. Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?
3. Hoitotyön auttamismenetelmät	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miten hahmotat lääkehoidon ja -huollon kokonaisuutta ja toimivuutta kyseisessä opiskelupaikassa (= lääkkeiden hankinta ja käsittely sairaalan osastolla/kotisairaanhoidossa)? 2. Mitä vaiheita asiakkaan/potilaan lääkehoidon kokonaisuus sisältää ja miten olet osallistunut ja harjaantunut näiden vaiheiden toteuttamiseen (mm. lääkehoidon määräämisestä sen toteuttamiseen, vaikuttavuuden seuranta, dokumentointi, yhteistyö potilaan ja lääkärin kanssa)? 3. Millaista ohjausta asiakkaat/potilaat tarvitsevat lääkehoidosta? 4. Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?
4. Hoitotyön auttamismenetelmät	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miten osaat soveltaa teoreettisia tietojasi käytännössä vaadittavien taitojen suorittamiseen tässä opiskelupaikassa (sairaalassa/kotisairaanhoidossa)? 2. Miten osaat soveltaa aseptiikan tietojasi turvallisesti toteutettavaan lääkehoitoon (sairaalassa/kotisairaanhoidossa)? 3. Miten käytät tietojasi potilasopetuksesta ohjatessasi asiakkaita/potilaita ohjeenmukaiseen, turvalliseen lääkehoitoon? 4. Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluvalle jaksolla?
5. Hoitotyön erityisosaaminen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miten kätilö-, sairaanhoitaja- tai terveydenhoitajaopiskelijana takaat potilaan/asiakkaan turvallisen lääkehoidon? 2. Miten vastuullinen toimintasi lääkehoidon toteuttamisen arjessa ilmenee? 3. Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluvalle jaksolla?
6. Hoitotyön erityisosaaminen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miten täydennät teoreettisia tietojasi vastaamaan käytännössä tarvittavaa osaamista? 2. Mitä asioita otat huomioon suunnitellessasi ja toteuttaessasi potilaan/asiakkaan lääkehoidon ohjausta? 3. Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluvalle jaksolla?
7. Hoitotyön kehittäminen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Miten organisaation lääkehuolto/-hoito kokonaisuudessaan mielestäsi toimii ja täyttää tehtävänsä? 2. Millä tavoin näkisit tarpeelliseksi organisaation lääkehuollon/-hoidon kehittämisen? 3. Mitkä ovat valmiutesi yksilöllisen laadukkaan lääkehoidon toteuttamiseen?

3.2 Portfolio opiskelijan lääkehoidon oppimisen kuvaajana ohjatun harjoittelun eri opintojaksoilla

Seuraavassa esitetään erään opiskelijan portfoliotehtävien työstäminen lääkehoidon oppimisen lisäämiseksi. Ohjatun harjoittelun yhteydestä selviää oppimisen toimintaympäristö.

Ohjatun harjoittelun 1. jakso: ”Perheprojekti”

Tehtävä 1: Tarkastele miten lääkehoito liittyy ihmisen/perheen elämäntilanteeseen.

Tarkastelemani perhe, nuori pari, käyttää lääkkeitä vain erilaisten oireiden lievitykseen. He ovat molemmat perusterveitä ihmisiä eli heillä ei ole mitään perussairauksia. Nuoripari käyttää lääkkeitä lähinnä päänsärkyyn, flunssaan ja allergiaan. Heidän lääkekaapistaan löytyi näihin vaivoihin auttavia lääkkeitä. He eivät mielellään ota lääkkeitä ”turhaan”. Nuoret suhtautuvat varmasti yleisesti ottaen näin lääkkeisiin. reseptilääkkeitä nuoripari on joskus käyttänyt esim. antibioottikuureja poskiontelotulehdukseen. Tarkastelemani perhe pyrkii noudattamaan lääkepakkausten annosohjeita tarkasti.

Tehtävä 2: Pyri selvittämään ihmisen käsityksiä lääkkeiden käytöstä oman ja perheen terveyden hoidon ja sairastumisen yhteydessä (esim. subdettia reseptivapaiden ja/ tai reseptilääkkeiden ja/ tai ns. luonnonlääkkeiden käyttöön).

Nuoripari, jota haastattelin perhetyötä tehdessäni, suhtautuu mielestäni lääkkeisiin ihan normaalista. Ne käyttävät reseptivapaita lääkkeitä oireiden hoitoon ja tarvittaessa kääntyvät lääkärin puoleen, mikäli oireet jatkuvat. He eivät juurikaan ole käyttäneet luontaistuotteita lääkkeinä, koska epäilevät hieman näiden tehoa.

Mikäli tarvetta olisi käyttää enemmän lääkkeitä, se ei varmasti tuottaisi ongelmia kuitenkaan. Nuorten hoitomyyntyvyys on yleisesti ottaen hyvä lääkehoitoon. Nuoripari on kysellyt minulta jonkun verran asioita lääkkeisiin liittyen. Olen pyrkinyt auttamaan heitä ja vastailemaan kysymyksiin omien taitojeni mukaan. Se ei kuitenkaan ole ollut ihan helppoa, koska koulussa ei vielä ole paljon ollut lääkehoidosta mitään opintoviikkoja.

Ohjatun harjoittelun 2. jakso: Liedon terveyskeskuksen vuodeosasto, ensimmäinen varsinainen harjoittelupaikka.

Tehtävä 1: Miten teoreettiset tietosi vastaavat käytännössä vaadittavia taitoja tässä opiskelupaikassa?

Minulla oli aika vähän tietoa lääkehoidosta ennen harjoittelun alkua. En tiennyt paljoakaan sairaanhoitajan velvollisuuksista lääkehoidon toteuttajana. Opin perusasioita, kuten lääkkeiden jakamista lääkelaseihin, lääkekaappien järjestyksestä, helppoja lääkelaskuja, lääkkeiden jakoa potilaille jne. Teoreettiset tietoni lisääntyivät jakson aikana kun yritin vapaa-ajalla ja myös osastolla hiljaisina aikoina etsiä tietoa lääkkeistä. Ennen jaksoa tiesin jonkun verran lääkehoidon käytännön toteutuksesta, mutta aika vähän kuitenkin.

Tehtävä 2: Miten ymmärrät vastuusi osallistuessasi lääkehoidon toimintoihin?

Jaoin aika paljon lääkkeitä harjoittelujakson aikana. Lääkkeet olivat minulle vieraita, mutta opin nimeltä joitakin yleisimpiä lääkkeitä. Toteutin lääkehoitoa huolellisesti, parhaan kykyni mukaan. Jos olin epävarma jostakin asiasta, niin kysyin ohjaajaltani asiasta. Ihmettelin, miten hoitajat tunsivat pillereitä ulkonäöltä. Olin mielestäni hyvin tarkka lääkehoidossa. Jakamani lääkkeet tarkastettiin aina. Muutamia pieniä huolimattomuusvirheitä lukuun ottamatta ne menivät oikein.

Tehtävä 3: Miten totentat aseptista työskentelyä lääkehoidossa?

Pyrin huomioimaan aseptiikan aina ollessani tekemisissä lääkkeiden kanssa. Esim. injektioita antaessani huolehdin ruiskun ja neulan ehdottomasta puhtaudesta ja pistopaikan desinfektiosta. Huolehdin myös käsihygieniasta aina toimiessani lääkkeiden kanssa. Antibiootteja laimennettaessa on myös huolehdittava riittävästä aseptiikasta. Iv-lääkkeiden kanssa työskennellessä korostuu aseptiikka erittäin paljon, koska infektioriski on suurempi kuin esim. per os -annosteltavissa lääkkeissä.

Tehtävä 4: Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?

Lääkehoitovalmiuteni kehittyivät mielestäni aika paljon ensimmäisellä harjoittelujaksollani. Sain tehdä erilaisia lääkehoidon toimenpiteitä ja opin samalla tärkeitä kädentaitoja. Myös tietämykseni lääkehoidosta vuodeosastolla lisääntyi. Opin ymmärtämään sen merkitystä potilaalle myös. Paljon on vielä opittavaa ennekuin voin itse ottaa täyden vastuun potilaan lääkehoidosta.

Ohjatun harjoittelun 3. jakso: Turun kaupungin sisätautisairaala, osasto 23.

Tehtävä 1: Miten bahmotat lääkehoidon ja -huollon kokonaisuutta ja toimivuutta ko. opiskelupaikassa (= lääkkeiden hankinta ja käsittely sairaalan osastolla/ kotisairaanhoidossa)?

Harjoittelujaksoni aikana perehdyin jonkin verran lääkehuollon kokonaisuuteen. Sairaala-apteekki ja peruslääkevalikoima tulivat tutuksi. Lääkekaapista oli periaatteessa vastuussa osastonhoitaja, mutta käytännössä vastuuta oli jaettu sairaanhoitajille. Käsitysteni mukaan lääkehoito toimi osastolla hyvin. Lääkekaapit oli pidettävä ehdottomasti lukituina ja lääkkeet alkuperäisissä pakkauksissa. Huumausaineiden kulutusta seurataan kulutuskortilla. Hoitotyöntekijän on pidettävä yllä ammattitaitoaan ja pysyttävä kehityksen mukana, mikä lisää lääkehoidon turvallisuutta ja toimivuutta. En voi sanoa opintojeni tässä vaiheessa hallitsevani lääkehoidon kokonaisuutta täysin. Uskon kuitenkin kehittyväni ajan myötä.

Tehtävä 2: Mitä vaiheita asiakkaan/potilaan lääkehoidon kokonaisuus sisältää ja miten olet osallistunut ja harjaantunut näiden vaiheiden toteuttamiseen (mm. lääkehoidon määräämisestä sen toteuttamiseen, vaikuttavuuden seuranta, dokumentointi, yhteistyö potilaan ja lääkärin kanssa)?

Potilaan lääkehoito sisältää hyvin monia asioita. Hoitava lääkäri vastaa potilaan lääkähoidosta, mutta käytännössä sairaanhoitaja toteuttaa lääkehoidon. Hän toteuttaa potilaan lääkehoidon määräyksen mukaan ja huolehtii, että potilas saa oikeat lääkkeet, oikeaan aikaan, oikeassa muodossa ja oikealla tavalla. Sairanhoitaja jakaa lääkkeet tarjottimelle lääkelaseihin ja edelleen potilaille tarvittaessa hän myös seuraa, että potilas ottaa varmasti lääkkeensä. Potilasta motivoidaan lääkehoitoon, kerrotaan lääkemuutoksista, lääkkeen vaikutustavoista, mahdollisista sivuvaikutuksista jne. dokumentointi on myös tärkeä osa lääkehoitoa esim. ”ylimääräiset” lääkkeet, yliherkkyysoireet jne. Osallistuin melko monipuolisesti kaikkiin lääkehoidon osa-alueisiin.

Tehtävä 3: Minkälaista ohjausta asiakkaat/potilaat tarvitsevat lääkehoidosta?

Potilaat tarvitsevat monenlaista tietoa ja taitoa kun lääkehoito siirtyy heidän omalle vastuulleen. Sairanhoitaja ohjaa ja opettaa potilasta lääkehoidon suhteen kuten esimerkiksi annosteluohje, kerta-annos, lääkkeen käyttötapa ja -tarkoitus, säilytys. Ohjaukseen on varattava riittävästi aikaa. Informaation perille meno on syytä tarkistaa ja asioita on hyvä kerrata. Myös kirjalliset ohjeet helpottavat opetuksen muistamista ja ymmärtämistä. Vanhojen ihmisten kohdalla on syytä arvioida onko vanhus kykeneväinen huolehtimaan omasta lääkityksestään vai tarvitaanko omaisten tai/ja kotisairaanhoidon apua esimerkiksi lääkkeiden dosettiin jakamisessa.

Tehtävä 4: Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?

Jaoin lääkkeitä lääkelaseihin ja edelleen potilaille. Suoriuduin jaoista ilman virheitä. Jouduin jonkin verran laskemaan lääkelaskuja saadakseni tarvittavan määrän vaikuttavaa ainetta. Annoin myös jonkun verran injektioita subkutaanisesti eli ihonalaiskudokseen ja huomioin aseptiikan työtavoissani. Iv.-antibiootteja annoin sairaanhoitajan valvonnassa. Seurasin lääkehoidon vaikutusta potilaille kysymällä heidän vointiaan. Olin toivonut pääseväni myös ohjaus- ja opetustilanteisiin enemmän osalliseksi. Opin monenlaista uutta tietoa ja taitoa lääkehoidosta harjoittelujakson aikana.

Ohjatun harjoittelun 4. jakso: Kotisairaanhoito Englannissa, Corby, Health Center

Tehtävä 1: Miten osaat soveltaa teoreettisia tietojasi käytännössä vaadittavien taitojen suorittamiseen tässä opiskelupaikassasi (sairaalassa/ kotisairaanhoidossa)?

Oli mielenkiintoista huomata, kuinka lääkehoitoa toteutettiin vieraassa kulttuurissa. Periaatteessa pystyin hyödyntämään teoretiset tietojani lääkehoidosta jonkun verran, mutta paljon opin uutta harjoittelujakson aikana Englannissa. Lääkkeet olivat eri nimillä, mutta sain kuitenkin opastusta lääkkeiden ominaisuuksista. En ollut kovin paljon tekemisissä kotisairaanhoidossa lääkkeiden kanssa. Dosomeja ei ollut juuri ollenkaan. Jotakin kipupumppuja hoidin, samoin insuliineja. Pyrin taitojeni mukaan osallistumaan potilaiden lääkehoitoon.

Tehtävä 2: Miten osaat soveltaa aseptiikan tietojasi turvallisesti toteutettavaan lääkehoitoon (sairaalassa/ kotisairaanhoidossa)?

Kotisairaanhoidossa ei aseptiikasta aina ollut niin helppo pitää kiinni. Osa asunnoista oli hyvinkin likaisia, mutta koska hoitotarvikkeet olivat meillä enimmäkseen mukana, pystyi aseptiikasta kuitenkin huolehtimaan. Aseptiikan merkitys korostui Englannissa olon aikana, koska siellä aseptiikka monin paikoin oli puutteellista ja injektiot sen mukaisia.

Tehtävä 3: Miten käytät tietojasi potilasopetuksesta ohjatessasi asiakkaita/potilaita ohjeenmukaiseen/ turvalliseen lääkehoitoon (sairaalassa/ kotisairaanhoidossa)?

Potilaiden ohjaus ja opetus vieraalla kielellä ei ollut varsin helppoa. Neuvoisin heitä kuitenkin taitojeni mukaan ja kuuntelin tarkasti paikallisten sairaanhoitajien ohjausta, mikä oli varsin perusteellista ja luontevaa monin paikoin. Opin samalla itsekin paljon.

Tehtävä 4: Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?

Kehityin jakson aikana paljon. Sain osallistua potilaiden lääkehoitoon monipuolisesti ja englantilaiset sairaanhoitajat (ainakin minun ohjaajani) olivat hyviä opettajia. Itse yritin opettaa heille käsidesin käyttöä. Mielenkiintoinen harjoittelujakso kaikin puolin.

Ohjatun harjoittelun 5. jakso: Turun yliopistollinen keskussairaalan, kirurgian klinikka osasto 216.

Tehtävä 1: Miten sairaanhoitajaopiskelijana turvaat potilaan turvallisen lääkehoidon?

Turvallisuus on avainasemassa kaikessa potilaan lääkehoidossa. Harjoittelujaksoksi aikana opin tosi paljon lääkehoidosta. Osastolla oli paljon erilaisia iv. -lääkityksiä, injektioita, antibiootteja jne. huolellisuus ja tarkkuus korostuivat lääkehoidon suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Koska potilaita oli paljon ja näin ollen myös lääkkeitä oli paljon, täytyi keskittyminen säilyä koko ajan. Vaikka ohjaajani tarkasti aina jakamani lääkkeet, oli minulle tärkeää, että lääkkeiden jako sujui virheettömästi. Ajattelin, että minulla kuitenkin on oma vastuuni kannettavana.

Tehtävä 2: Miten vastuullinen toimintasi lääkehoidon toteuttamisen arjessa ilmenee?

Arjessa vastuullisuus näkyi huolellisuutena, tarkkuutena. Pyrin toteuttamaan lääkehoidon aseptisesti ja ohjeiden mukaan. Kerroin aina ohjaajalleni tekemistäni havainnoista, jota tein potilaiden lääkityksen suhteen. Yritin itse miettiä ja myös kysyä ohjaajaltani potilaiden lääkityksestä. Osastolla oli paljon ”lisälääkkeiden” tarvetta ja sairaanhoitajan vastuulla oli tietää, mitä lääkettä antaa mihinkin vajaan.

Tehtävä 3: Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?

Mielestäni kehityin huomattavasti harjoittelujakson aikana. Sain osallistua monipuolisesti potilaan lääkehoidon kokonaisuuteen. Koska lääkkeitä oli osastolla aika paljon, en tietenkään voinut kaikkia oppia ulkoa. Käytin Farmaca Fennicaa aika paljon, kun hain vastaavia lääkevalmisteita. Tutuksi tulivat erityisesti vatsavaivoihin liittyvät lääkkeet. Olisin voinut ehkä hieman enemmän vielä etsiä tietoa lääkkeistä ja sairauksista, joihin niitä käytetään, mutta kokonaisuutena tämä jakso oli hyvin antoisa myös lääkehoidon osalta. Toivottavasti voin hyödyntää oppimaani seuraavissa harjoittelupaikoissa.

Ohjatun harjoittelun 6. jakso: Psykiatrisen avokuntoutusosasto A8

Tehtävä 1. Miten täydennät teoreettisia tietojasi vastaamaan käytännössä tarvittavaa osaamista?

Psykiatrisella osastolla kiinnitettävä huomiota hyvinkin erilaisiin asioihin kuin somaattisella puolella. Potilaiden kuntoutumiseen kuului huolehtiminen omasta lääkehoidosta. He jakoivat hoitajan läsnäollessa lääkkeensä dosettiinsa. Lääkkeet säilytettiin kansliassa ja oli huolehdittava, että potilaat ottavat lääkkeensä määrättyinä aikana. Kaikki eivät olleet kovin hoitomyönteisiä ja koska osalta puuttui täysin sairaudentunto, he eivät oikein ymmärtäneet, miksi he syövät lääkkeitä. Täy-

densin lääkehoitotaitojani teorian osalta psyykelääkkeiden kohdalta, koska niihin en ollut juurikaan törmännyt muiden harjoittelujaksojen aikana.

Tehtävä 2: Mitä asioita otat huomioon suunnitellessasi ja toteuttaessasi potilaan ohjausta?

Psykiatrisella osastolla lääkehoidon ohjaus on varsin haasteellista. Potilaita olisi pystyttävä motivoimaan oman lääkehoidon toteutukseen. Ohjausta suunniteltaessa on huomioitava potilaan valmiudet ottaa vastaan ohjausta. On arvioitava heidän psyykkistä tilaansa, missä vaiheessa potilaan sairaus on. Jos potilas ei ole kykeneväinen huolehtimaan omista lääkkeistään, on suunniteltava toinen menetelmä hoidon toteuttamiseksi. Potilaille olisi kuitenkin pystyttävä antamaan mahdollisuuksia osallistua oman hoidon suunnitteluun ja esimerkiksi lääkehoidossa hoidon toteutukseen, koska se saattaa lisätä potilaan sitoutumista hoitoon.

Tehtävä 3: Miten lääkehoitovalmiutesi ovat kehittyneet kuluneella jaksolla?

Lääkehoitovalmiuteni ovat kehittyneet kuluneella jaksolla jonkin verran. Pääpaino hoidossa tuntui olevan muussa kuntoutuksessa, vaikka tietysti lääkehoito on tärkeä osa hoitoa. Opin tunnistamaan erilaisia ongelmia, joita psykiatrisen potilaan lääkehoidossa voi kohdata ja opin joitakin ratkaisumalleja niihin. Joillakin potilailla oli taustalla lääkkeiden väärinkäyttöä, mikä lisäsi tarkkuuden ja huolellisuuden merkitystä. Jakso oli mielenkiintoinen myös lääkehoidon osalta, koska lääkehoidon vaikutuksen näki nopeasti kun joku oli jättänyt esimerkiksi lääkkeensä viikoksi ottamatta. Psykiatrisessa hoidossa lääkehoidon toteutuksessa korostuivat hieman eri asiat kuin muualla.

Ohjatun harjoittelun 7. jakso: Turun yliopistollinen keskussairaalan, kirurgian klinikka osasto 211

Tehtävä 1: Miten organisaation lääkehuolto/-hoito kokonaisuudessaan mielestäsi toimii

Osastolla oli vahvasti näkyvässä yksilövastuinen hoitotyö. Hoitajat vastasivat omien potilashuoneidensa osalta potilaiden kokonaihoitosta lääkehoito mukaan lukien. Yksi hoitaja jakoi vuorokauden lääkkeet tarjottimille ja huoneiden vastuuhoidajat veivät lääkkeet potilaille. Kokeneet hoitajat tekivät lääketilaukset ja lääkkeet toimitettiin osastolle tiettyinä päivinä. Lääkehuolto ja -hoito toimivat mielestäni ihan hyvin osastolla. Lääkehuone oli hieman pieni tila, mikä aiheutti ruuhkaa ajoittain. Kokonaisuudessaan lääkehuolto oli hyvin organisoitu. Lisäksi lääkkeiden kirjaaminen ATK:lle on mielestäni hyvä asia.

Tehtävä 2: Millä tavoin näkisit tarpeelliseksi organisaation lääkehuollon/-hoidon kehittämisen?

Ainahan sitä on joitakin epäkohtia, joihin voisi puuttua, mutta näin opiskelijana se ei aina ole ihan helppoa. Lähinnä mieleeni tuli pikkuasioita, jotka olisi voinut

tehdä toisin. Lääkehoito kehittyy jatkuvasti, kun koko ajan tulee uusia lääkkeitä ja uusia hoitosuosituksia markkinoille. Jotta pysyisi ajan tasalla, on tietoja päivitettävä säännöllisesti. Osaston lääkehoidossa näkyi mielestäni hyvin, että hoitajat olivat asiantuntijoita ja valmiita kehittämään tietojaan ja taitojaan.

Tehtävä 3: Mitkä ovat valmiutesi yksilöllisen laadukkaan lääkehoidon toteuttamiseen?

Valmiuteni toteuttaa potilaan yksilöllistä, laadukasta lääkehoitoa ovat kehittyneet huomattavasti harjoittelujaksojen aikana. Nyt voin sanoa, että pystyn vastaamaan potilaiden lääkehoidosta itsenäisesti. Tietenkin tulen kehittymään työssäni kun valmistun, mutta uskon, että minulla on nyt tarvittavat perustiedot ja -taidot, joiden kanssa pystyn laadukkaasti toteuttamaan lääkehoitoa. Lääkehoidon toteuttaminen on suuri vastuu ja se vaatii ehdotonta huolellisuutta ja tarkkuutta. Toivon saavani osallistua joskus työpaikkakoulutukseen lääkehoidon osalta, koska ajan tasalla pysyminen on ehdottoman tärkeää lääkehoidossa.

4 TOTEUTUNEEN OPETUKSEN JA OPPIMISEN POHDINTA SEKÄ TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA

4.1 Pohdinta

Lääkehoidon oppiminen opetuksen painoalueena

Lääkehoidon opetus on eräs erikseen nimetyistä hoitotyön koulutusohjelman opetuksen painoalueista. Muut painoalueet olivat aseptiikan osaaminen, eettinen osaaminen, vuorovaikutustaitojen osaaminen, näyttöön perustuvan hoitotyön osaaminen ja potilaan ohjaamisen osaaminen. Lääkehoidon valintaan opetuksen painoalueeksi päädyttiin syystä, että lukuisissa kansainvälisissä ja kansallisissa tutkimuksissa lääkehoidon on todettu olevan ns. riskihoitotoiminta, jossa tapahtuu jatkuvasti potilaan turvallisuutta uhkaavia ns. läheltä piti -tilanteita ja hoitovirheitä. Opetussuunnitelmissa haluttiin lisätä lääkehoidon opetuksen ja oppimisen näkyvyyttä, jotta voitaisiin entistä selkeämmin osoittaa niiden sisältyminen koulutuksen eri vaiheisiin.

Perinteisesti lääkehoitoa on opetettu eri opintojaksoissa ja oppiaineissa, mutta sen määrällinen ja sisällöllinen toteutuminen on ollut epäsystemaattista ja epävarmaa. Sopimalla yhteisesti koulutusohjelmassa opetuksen painoalueista halutaan varmistaa ammatin kannalta kyseisen oleellisen opittavan alueen oppiminen. Lääkehoidon systemaattinen opetus ja oppiminen edellyttävät sen toteutumista läpi opetusohjelman.. Mikäli opetuksen ja oppimisen tavoitteita ei näkyvästi voida osoittaa kirjatuksi, voidaan olettaa opetuksen toteutuksen olleen sattumanvaraista sekä riippuneen opettajan valmiuksista ja valinnoista.

Tarkasteltaessa opetuksen toteutussuunnitelmia sekä opettajien arvioita lääkehoidon opetuksen toteutuksesta sairaanhoitaja-, kättilö- ja terveydenhoitajakoulutuksessa todetaan, että lääkehoidon asema opetuksen painopisteenä ei käy niistä riittävästi ilmi. Lääkehoitoa ei systemaattisesti erikseen mainita, vaan se uppoaa opittavaan asiakokonaisuuteen. Näyttää siltä, että *Laadukas lääkehoidon opetuksen ja oppimisen* -kehittämissuunnitelmilla pystyttiin parhaiten kehittämään lääkehoidon opetusta opintokokonaisuuksissa *Terveyden edistämisen hoitotyön keinoin* ja *Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin I*. Näissä opintokokonaisuuksissa opetuksen toteutussuunnitelmiin on kirjattu seikkaperäisesti lääkehoidon opetuksen ja oppimisen tavoitteet ja sisällöt. Muiden opintojaksojen osalta ei voida päätellä, sisältyykö niihin lääkehoitoa ja missä määrin. Koulutusohjelmassa on periaatteellisesti sovittu, että lääkkeen annostelua ja lääkelaskentaa tulee harjoitella jokaisessa hoitotyön opintojaksossa koko koulutuksen ajan.

Opintojaksojen toteutussuunnitelmiin lääkelaskennan harjoittelua ja lääkelaskennan osuutta kokeessa on kuitenkin harvoin kirjattu.

Lääkehoidon ollessa opetuksen painoalue sen oppimista arvioidaan kaikilla ohjatun harjoittelun opintojaksoilla. Toteutussuunnitelmiin dokumentoitu lääkehoidon oppiminen varmistaisi ammatin kannalta välttämättömien valmiuksien saavuttamisen kullakin ohjatun harjoittelun opintojaksolla nykyistä systemaattisemmin.

Lääkehoidon opetuksen toteutumisen vertailu opetuksen toteutussuunnitelmien ja opettajien arvioiden perusteella

Hoitotyön opettajien antamien arvioiden mukaan niin sairaanhoitaja-, kättilö- kuin terveydenhoitajakoulutuksenkin osalta lääkehoidon opetusta toteutetaan melko lailla enemmän mitä toteutussuunnitelmista ilmenee. Tämä herättää kysymyksen siitä kuvaavatko nykyisin käytössä olevat toteutussuunnitelmat riittävän tarkasti ja yksityiskohtaisesti kyseisen opintojakson oppimisen tavoitteita ja opetuksen sisältöä. Pitäisikö suunnitelmien kuvata tarkemmin mitä lääkehoidosta opetetaan, jotta opettajat, opiskelijat ja käytännön ohjaajat kykenisivät ymmärtämään lääkehoitovalmiuksien spiraalinomaista kehittymistä ja toimimaan systemaattisemmin valmiuksien saavuttamiseksi.

Opettajaryhmän yhteisesti laatima kirjallinen toteutussuunnitelma on aina kuitenkin kirjallinen dokumentti, joka avautuu eri lukijoille sisällöltään samanlaisena ja joka ohjaa opettajien opetusta ja opiskelijoiden oppimista. Opettajien suullisesti antamien arvioiden luotettavuutta opetuksen toteuttamisesta ei ole syytä kyseenalaistaa. Toteutussuunnitelmiin ei ole kirjattu lääkehoidon oppimisen tavoitteita eikä opetuksen sisältöä, mutta opettajat kuitenkin arvioivat opettaneensa lääkehoitoa. Askarruttamaan jää tällöin kysymys siitä jääkö opetus ja oppiminen liian sattumanvaraiseksi ja riippuvaiseksi opettajan henkilökohtaisesti tekemistä valinnoista. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat opettajien opettavan enemmän niitä lääkehoidon osa-alueita, joissa he kokevat itsellään olevan paremmat valmiudet. Tällöin on vaarana, että opettaja ei käsittele riittävästi tai ei ollenkaan sellaisia lääkehoidon osa-alueita, joissa hän arvioi taitonsa heikommiksi. Opetuksessa vähemmälle huomiolla jääneet osa-alueet saattavat kuitenkin olla kyseisellä opintojaksolla välttämättömiä taitojen kehittymisen kannalta. Näiden käsittelemättä jättäminen opetuksessa saattaa estää tietyn lääkehoitoon liittyvän osaamisalueen kehittymistä.

Portfoliotehtävien ja lääkehoitovalmiuksien opetusmatriisin käyttö opetuksen ja oppimisen tukena
Portfoliotehtävät kehitettiin lääkehoidon oppimiseen *Laadukas lääkehoidon opetus ja oppimis* -projektissa. Portfoliotehtävillä ei kuitenkaan onnistuttu saamaan riittävästi

näyttöä niiden antamasta tuesta opiskelijan lääkehoidon oppimisessa. Syynä oli liian vähäinen panostus tehtävien käyttöön ottamiseen, mikä puolestaan johtui riittämättömästä portfoliotehtävien käytön informaatiosta ja niillä saatavasta hyödystä lääkehoidon oppimisessa. Lisäksi opettajat ymmärsivät portfoliotehtävien liittyneen pelkästään projektiin ja koska se oli päättynyt, he eivät myöskään ohjanneet opiskelijoita riittävästi tehtävien tekemiseen.

Lääkehoitovalmiuksien opetusmatriisi laadinta liittyy vuosituhannen vaihteessa hoitotyön koulutusohjelman kehitysvaiheeseen, jossa päätettiin nostaa lääkehoidon opetus ja oppiminen yhdeksi koulutuksen painopistealueeksi vuorovaikutuksen, aseptiikan, potilaan ohjauksen, näyttöön perustuvan hoitotyön oppimisen ohella. Hoitotyön opetussuunnitelman kaikkien opintokokonaisuuksien osalta matriisiin dokumentoitiin oppimisen tavoitteet, oppimisen tieto- ja arvoperusta, oppimisen taitoperusta ja oppimisen arviointi. Matriisin laatimisella pyrittiin yhtenäistämään lääkehoidon opetusta ja varmistamaan riittävien lääkehoidon toteuttamisvalmiuksien saavuttaminen koulutuksen aikana opetuksen spiraalimallin avulla. Näyttää kuitenkin siltä, että matriisia ei ole laajemmin hyödynnetty. Sen olemassaolo tunnustetaan, mutta sitä ei ole käytetty esimerkiksi toteutussuunnitelmien dokumentoinnissa. Osa opettajista ei ole ollut tietoisia matriisin olemassaolosta.

Lääkehoidon opetuksen ja oppimisen ongelmat

Lääkehoidon opintojaksossa, joka sisältyy *Terveiden edistäminen hoitotyön keinoin -opintokokonaisuuteen*, opettajat esittävät suurimmaksi ongelmaksi opiskelijoiden lääkelaskujen oppimisen vaikeudet. Vain puolet opiskelijoista selviytyy ensimmäisestä lääkelaskennan kokeesta. Vielä molemmat uusintakerrat käytyään 10–15 %:lla opiskelijoista puuttuu lääkelaskennan hyväksytty suoritus. Tällöin ongelmia ilmenee opintojen jatkamisessa, koska ohjatun harjoittelun 2. opintojaksolle opiskelija ei voi mennä ennen kuin hän on saanut hyväksytyin arvosanan lääkelaskennassa. Opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi onkin kehitetty *Lääkelaskentaklinikka*, jossa opiskelijalla on mahdollisuus selvittää ongelmiaan ja parantaa osaamistaan. Klinikka toimii kuitenkin koe- luonteisena, joten pysyvää ratkaisua se ei anna opiskelijoiden laskutaitojen lisäämiseksi.

Opettajat arvioivat opiskelijoiden laskutaitoja korostettavan liikaa lääkehoitoon liittyvän muun ymmärryksen ja osaamisen kehittämisen kustannuksella. Arviota tukee havainto siitä, että toteutussuunnitelmassa saatetaan ilmaista lääkelaskun sisällyttäminen opintojakson kokeeseen, mutta muulla tavoin ei mainita lääkehoidon oppimisen tavoitteita tai opetussisältöjä. Erityisesti ohjatun harjoittelun opintojaksoilla opiskelijoilla on ongelmia ymmärtää lääkehoitoon liittyviä monia asiayhteyksiä. Pyrkimys

opiskelijoiden laaja-alaisen lääkehoidon oppimiseen ja sairaanhoitajan, kättilön ja terveydenhoitajan ammatissa vaadittavan lääkehoidon osaamisen opetus ei kuitenkaan ilmene opintojaksokuvauksissa lukuun ottamatta *Lääkehoidon* (1. opintovuosi) ja *Hoitotyön auttamismenetelmien* (2. opintovuosi) opintojaksoja, joiden sisältökuvauksista selviää opetuksen sisältö. Opettajat peräänkuuluttavat farmakologian ja kliinisen farmakologian opetuksen lisäämistä opetusohjelmaan. Niin ikään opiskelijoiden taidot potilaan lääkehoidon ohjauksessa jäävät vajaiksi. Opiskelijat eivät myöskään kykene koulutuksen aikana saavuttamaan valmiuksia, joita toiminta sairaanhoitajana edellyttävät.

Opettajien arvioiden mukaan opintokokonaisuuden *Terveysongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin III* (2–3-opintovuosi) opiskelijoiden lääkelaskutaidoissa on edelleen puutteita. Erityisesti naisten ja eri-ikäisten lasten hoitotyössä lääkkeen annostelu on vaativaa ja siinä hoitotyön opettajat kaipaavatkin lisäresurssia opiskelijoiden lääkelaskennan harjoitteluun. Eräissä *Erityisosaamista vaativan potilaan hoitotyön* opintokokonaisuuden opintojaksojen kokeissa tarkistetaan opiskelijan lääkelaskentataitojen kehittyminen, mutta monen opintojakson osalta tieto puuttuu. Hoitotyön opettajien arvioiden perusteella lyhyt- ja päiväkirurgisen potilaan hoitotyön sekä perioperatiivisen hoitotyön opintojaksolla opiskelijat osaavat laskea eikä heidän taitojaan enää katsota tarpeelliseksi tarkistaa kokeessa.

Taulukossa 2 esitetään yhteenvetona tarkastelun tulokset lääkehoidon opetuksen ilmenemisestä opintojaksojen toteutussuunnitelmissa ja hoitotyön opettajien esittämissä arvioissa. Toteutussuunnitelmista tarkasteltiin lääkehoidon tavoitteiden, sisällön, lääkelaskennan, portfoliotehtävien ja opetuksen painopisteen ilmenemistä opintojaksokuvauksissa. Opettajien arvioissa lääkehoidon opetuksen toteutumisesta tarkkailtiin lääkehoidon sisältymistä opetukseen, lääkelaskennan harjoittelua ja lääkelaskennan osaamisen selvittämistä kokeessa.

TAULUKKO 2. Lääkehoidon opetus opintojaksossa totentussuunnitelmien ja hoitotyön opettajien arvioiden avulla tarkasteltuna

Opintojakso	Opetuksen toteutussuunnitelma						Opettajien arviot lääkehoidon opetuksen toteutumista		
	Tavoitteet	Sisältö	Lääkelasku	Port-folio-tehtävä	Opetuksen painopiste	Lääkehoito sisältyy opetuksen	Lääkelaskukennan harjoituksia	Lääkelaskutaidot testataan kokeessa	
Terveyssalan ammatissa toimimisen perusteet									
Ammatikorkoulun yhteiset opinnot	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Integroidaan asiassältöihin: vastuu ja ammatitaito	Ei systemaattisesti, mutta tarpeen mukaan	Ei	
Sosiaali- ja terveyssalan yhteiset opinnot	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Integroidaan asiassältöihin: sähköinen potilaskertomus, sosiaalivakuutus (lääkekorvaukset)	Ei	Ei	
Terveyssalan asiantuntijuuteen kasvaminen									
Väestön ja yksilön terveys	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Integroidaan asiassältöihin: terveyskasvatus, terveyskäyttäytyminen	Ei	Ei	
Terveyden edistäminen hoitotyön keinoin	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Lääkehoidon opintojakso 2 ov: lääkehoidon perustiedot ja -taidot	Kyllä, lähtötasoisesti ja lääkelaskentaa	Kyllä	
Ohjattu harjoittelu I.	Ei	Ei	Ei	Ei	Kyllä	Perheytymisen yhden potilaan lääkehoitoon	Ei mainintaa lääkelaskennasta	Ei	
Terveyssongelmiin vastaaminen hoitotyön keinoin I	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Integroidaan asiassältöihin: mm. nestehoito, kivun hoito, elvytyksen hoito, iv-kanyyli, lääkelisäykset, perifeerinen- ja sentraalinen kanyyli ja lääkkeen anto, verivalmisteet	Kyllä	Kyllä	

Ohjattu harjoittelu 2: Terveystoiminnan vastaaminen hoitotyön keinoin I	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoitoa käsitellään, mutta oppiminen riippuu oppimisympäristöstä. Keskeinen asia oppimisessä.	Ei mainintaa lääkelaskennasta	Ei
Terveystoiminnan edistäminen hoitotyön keinoin II	Ei	Ei	Kyllä : sisätautihoitotyö	Ei	Ei	Ei	Integroidaan asiassältöihin sekä kirurgisen että sisätautihoitoaan hoitotyössä	Opiskelijat harjoittelevat itsenäisesti annettujen tehtävien pohjalta	Kyllä sekä kirurgisen että sisätautihoitoaan hoitotyön kokeessa
Ohjattu harjoittelu 3: Terveystoiminnan vastaaminen hoitotyön keinoin II	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä	Ei	Lääkehoitoa käsitellään, mutta oppiminen riippuu oppimisympäristöstä. Keskeinen asia oppimisessä.	Ei mainintaa lääkelaskennasta	Ei
Terveystoiminnan edistäminen hoitotyön keinoin III	Ei	Ei	Kyllä, gynekologisen syövän hoidon yhteydessä	Ei	Ei	Ei	Lääkehoitoa käsitellään opintojaksosen yhteydessä: naisten hoitotyössä käytetään 21 ja lasten hoitotyössä 6i	Kyllä, iv-lääkkeiden annostelu, erikikäisten lasten lääkkeen annostelu	Ei
Ohjattu harjoittelu 4: Terveystoiminnan vastaaminen hoitotyön keinoin III	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoitoa käsitellään, mutta oppiminen riippuu oppimisympäristöstä. Keskeinen asia oppimisessä.	Ei mainintaa lääkelaskennasta	Ei
Hoitotyön kehittäminen	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Kyllä	Ei	Integroidaan asiassältöihin esim. lääkekustannusten tarkasteluna.	Ei	Ei
Opinnäytetyö ja kypsyysnäyte	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Opiskelijalla on mahdollisuus syventää lääkehoidon osaamistaan osallistumalla lääkehoito- projektiin ja tekemällä opinnäytetyönsä sen aihepiirissä.	Ei	Ei

Suuntautumisvaihtoehdot

Hoitotyö 20 ov

Akuutti- ja tehohoitotyö 2 ov	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoito on erittäin keskeinen: mm. tiputusnopeuksia, lamennetaan antibiootteja, käsitellään lääkevahvuuksien muutoksia, sairaanhoitajan lääkehoidon tehtävien laaja-alaista tarkastamista.	Kyllä - Opiske- lijat harjoitte- vat sekä tunni- la että itsenäi- sesti annettujen tehtävien poh- jalta	Ei
Lasten ja nuorten vaativa hoi- totyö 1 ov	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Ei	Keskoset ja syöpää sairastavat lapset; integroitu hoitotyön opetukseen	Ei	Ei
Lyhyt- ja päiväkirurgisen poti- laan hoitotyö 2 ov	Ei	Kyllä, kipu	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoito on erittäin keskeinen: integroidaan asiassältöihin: mm. nukuituksen valmistelu	Kyllä - Lää- keainepioi- suuksien las- keminen	Ei, koska opis- kelijät osaavat päästäänötisesti laskea.
Mielenterveyskriisin hoitotyö 1 ov	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Käsitellään hoitoannoksia, tun- nistetaan haittavaikutuksia, pa- rannetaan lääkehoitoon sitoutu- mista	Ei	Ei
Periooperatiivinen hoitotyö 2 ov	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoito on erittäin keskeinen: integroidaan asiassältöihin: mm. nukuituksen valmistelu	Kyllä - Lää- keainepioi- suuksien las- keminen	Ei
Saattohoitotyö 1 ov	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Kipulääkitys mm. morfiinin annostelu, sairaanhoitajan pää- töksenseen tarkastelema	Ei	Ei
Sisätautiportilaan vaativa hoito- työ 1 ov	Ei	Ei	Kyllä	Ei	Ei	Ei	Syöpäpotilaan lääkehoito, lääke- aineiden hättävää vaikutusten seu- ranta	Ei	Ei
Ohjattu harjoittelu 5; erityis- osaamista vaativan potilaan hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoitoa käsitellään, mutta oppiminen riippuu oppimisympä- ristöstä. Keskeinen asia oppimi- sessa.		

Ohjattu harjoittelu 6; erityis- osamista vaativan potilaan hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoitoa käsitellään, mutta oppiminen riippuu oppimisympä- ristöstä. Keskeinen asia oppimi- sessa.	Ei	Ei
Terveystieteiden suuntau- tumisvaihtoehto	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei		Ei	Ei
<i>Terveystieteiden hoitotyö 40 ov</i>									
Aikuisten ja ikääntyneiden hoito- työ	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoitoon käsitely soveltuvin osin ikääntymiseen liittyen mm. lääkkeiden suurkulutus, ongel- mat, WHO:n normi, annostus, kaatumisen ja lääkehoitoon yhte- ys, terveyden hoitajan vastuu lääkehoitoon toteutuksessa, lää- kehoidon erityiskysymyksiä; terveydenhoitajan vastuu lääke- hoitoon toteutuksessa; tutkimus- tietoon perehtyminen..	Ei	Kyllä
Lapsiperheen, kouluikäisen ja nuoren hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Rokotusohjelma, lääkkeiden säilyskotona, lääkkeet en- siavussa, nuorten lääkkeiden käyttö	Ei, laskuharjoit- uksia, mutta lääkkeen an- nosteluharjoit- uksia	Ei
Vanhemmukseen kasvavan perheen hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkevalmisteiden käyttö ja niihin liittyviä riskejä	Ei	Ei
Ohjattu harjoittelu 5; yksilön ja perheen hoitotyö I	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoitoon osuus näkyy lähes jokaisessa asiakastapaamisessa, rokottamisen harjoittelua; portfo- liotehtäviä käytetään. Opiskelija reflektoi lääkehoitoon oppimis- taan palautekeskustelussa.	Ei varsinaisesti laskuharjoituk- sia, mutta lääke- keiden annoste- luharjoitusta	Ei

Ohjattu harjoittelu 6; yksilön ja perheen hoitotyö II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoidon osuus näkyy lähes jokaisessa asiakastapaamisessa, rokottamisen harjoittelua; portfolioitettavia käytetään. Opiskelijat reflektoi lääkehoidon oppimistaan palautekeskustelussa.	Ei varsinaisesti laskuharjoitusta, mutta lääkkeen annosteluharjoituksia	Ei
Yhteisön terveydenhoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Lääkehoidon erityiskyymykset	Ei	Ei
Ohjattu harjoittelu 9; yhteisön hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei			
<i>Kätilätyö 60 ov</i>									
Naistentautipotilaan syventävä hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Mm. raskauden lääkinnällinen keskeytys; infuusion valmistaminen, harjaantuminen liuoslaskuissa; syöpäpotilaan lääkkeen annostelua; tulehduspotilaiden antibioottihoitojen annostelu; aikaa käytetään 2–3 tuntia opiskelejäryhmästä riippuen.	Kyllä	Ei
Raskana olevan ja synnyttäneen naisen hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Leikkauksen avulla synnyttäneen naisen kipulääkkeiden- ja puudutusainemäärien annostelu; toksemiapotioiden lääkehoito; lääkehoito infuusiona esim. ennen-aikaisten supistusten lopettamiseksi.	Kyllä	Ei
Synnyttävän naisen ja perheen hoitotyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Mm. synnytyksen käynnistysoinfuusion voimakkuuden laskemisen ja episiotomiahaavan puudutus; synnyttäjän saaminen lääkkeiden määritys; riskiraskauslääkkeiden määritysten laskeminen.	Kyllä	Ei
Ohjattu harjoittelu 5; naisen ja perheen hoitotyö I	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Opiskelijat harjaantuvat lääkehoidon tehtäviin hyvin.	Kyllä	Ei

Ohiattu harjoittelu 6; naisen ja perheen hoitotyö II	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Opiskelijat harjauttavat lääkehoidon tehtäviin hyvin.	Kyllä	Ei
Kättilötyön syventävät opinnot								
Naisen ja perheen kättilötyö	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Opiskelijat harjauttavat lääkeshoidon tehtäviin hyvin.	Kyllä	Ei
Ohiattu harjoittelu 9: kättilötyön syventävät opinnot	Ei	Ei	Ei	Ei	Ei	Erittäin hyvin infuusion asettamisessa harjautuminen harjoittelujakson kestäessä 13–15 viikkoa..	Kyllä	Ei

4.2 Toimenpide-ehdotuksia

Lääkehoito on keskeinen sairaanhoitajan, kättilön ja terveydenhoitajan tehtäväalue. Yhteiskunta edellyttää koulutuksesta valmistuvilta riittäviä ammatissa tarvittavia lääkehoidon perustaitoja. Opetusministeriö on antanut ohjeet opetuksen tavoitteista ja sisältöalueista. Turun ammattikorkeakoulun Turun hoitotyönkoulutusohjelmassa on panostettu lääkehoidon opetuksen ja oppimisen kehittämiseksi useiden vuosien ajan. Tavoitteena on ensisijaisesti ollut potilasturvallisuuden lisääminen parantamalla ammatillisessa koulutuksessa annettavaa opetusta. Kehitystyöllä on pyritty tekemään lääkehoidon opetus näkyväksi, jotta voidaan osoittaa sen sisältyvän opetuksen sisältöihin läpi koulutuksen. Ei riitä, että vakuutetaan opetusohjelmiin sisältyvän lääkehoitovalmiuksia lisääviä opintoja, jollei niitä ole dokumentoitu opetussuunnitelmaan ja sen toteuttamiseen liittyviin asiakirjoihin. Ammattikorkeakoulussa toteutettavalla hoitotyön opetuksella on toki monia muitakin haasteita lääkehoidon opetuksen kehittämisen ohella, joten kehitystyö tavoitteen saavuttamiseksi ei tapahdu käden käänteessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on elokuussa 2004 asettanut *Lääkehoidon toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa* -työryhmän. Sen tehtävänä on valmistella valtakunnalliset ohjeet lääkehoidon toteuttamisesta julkisissa ja yksityisissä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä. Ohjeiden tavoitteena on edistää lääkehoidon turvallisuutta, taloudellisuutta, laadunhallintaa ja yhdenmukaisuutta valtakunnallisesti. Työryhmän tehtäväksi antoon kuuluu arvioida lääkehoidon toteuttamista useista eri näkökulmista. Yhtenä tarkastelukulmana on terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattikorkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutukseen liittyvät lääkehoidon opetuksen ja oppimisen kehittämistarpeet. Työryhmän toimikausi on 20.8.2004–31.8.2005. Syksyn 2005 aikana voidaan odottaa hoitoalan koulutukselle annettavia lääkehoidon opetuksen ja oppimisen kehittämissesityksiä.

Puheenvuoro ”*Jatkotoimenpiteet lääkehoidon oppimisen kehittämiseen*” haluaa tuoda esille lääkehoidon opetuksen ja oppimisen tämän hetken tilanteen Turun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmassa (Turku). Kehittämistyötä on välttämätöntä jatkaa lääkehoidon potilasturvallisuuden lisäämiksi. Hoitotyön koulutusohjelmassa siirrytään syksystä 2004 alkaen ongelmälähtöiseen opetukseen kaikkien uusien opiskelunsa aloittavien opiskelijaryhmien osalta. Koulutuksen muutosvaiheessa tulee varmistua siitä, että saavutetut lääkehoidon oppimista parantavat opetusratkaisut eivät jää muutoksen alle, vaan niitä kehitetään edelleen aktiivisesti.

1. Toimenpide-ehdotus

Lääkehoidon opetuksen tavoitteet ja sisällöt ilmenevät kaikkien hoitotyön opintojaksojen toteutus- ja suunnitelmissa sekä opettamista ja oppimista ohjaavissa opintojaksokuvauksissa.

Lääkehoidon opetuksen tavoitteet ja sisällöt tulee olla näkyvissä opetuksen toteutus- ja suunnitelmissa sekä niin opettajien kuin opiskelijoiden käyttöön suunnitelluissa opintojaksokuvauksissa. Opiskelijat motivoituvat heti kunkin opintojakson alussa ymmärtämään lääkehoidon yhteyden potilasturvallisuuteen ja merkityksen ammattitaidon kehittymisen kannalta. Opettajille lääkehoidon opetuksen tavoitteet ja sisällöt välittyvät niin ikään samanlaisina, jolloin eri opiskelijaryhmien opetus vastaa sisällöllisesti toisiaan.

2. Toimenpide-ehdotus

Opettajien systemaattisella ja jatkuvalla yhteistyöllä taataan lääkehoidon opetuksen ja oppimisen toteutuminen läpi opetussuunnitelman.

Opiskelijoiden lääkehoidon vastuun ymmärtäminen ja oppiminen tulee varmistaa opetussisältöjen spiraaliopetuksella läpi koulutuksen. Ensimmäisenä opintovuonna lääkehoidon perusteissa selvitetään sairaanhoitajalta, kättilöltä ja terveydenhoitajalta hoitotyössä edellytettävät perustiedot ja taidot: yhteiskunnan asettamat säädökset, farmasia ja farmakologia sekä anatomia ja fysiologia, matemaattiset perustaidot ja lääkelaskenta sekä lääkehoidon eettiset taidot. Lisäksi selvitetään lääkehoidon käytännön taitoja hoitotyön tekijän näkökulmasta: lääkehoidon toteuttamisprosessia siihen liittyvine eri vaiheineen sekä potilaan opettamisen perusteita lääkehoidon kysymyksissä. Opetuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle kokonaiskuva lääkehoidosta ja sen vaatimuksista hoitotyöntekijän osaamiselle. Opettajien yhteistyö on välttämätöntä sekä opintojaksojen sisällä että opintojaksojen välillä.

Lääkehoidon teoreettisiin ja käytännön asiasisältöihin palataan myöhemmissä opintojaksoissa opiskelijan osaamista syventäen ja laajentaen. Opintojaksoissa käsitellään lääkehoidon teoreettisia ja käytännön taitoja opintojaksojen tavoitteiden mukaisesti. Opetuksessa ja opiskelijoiden oppimisessa sekä teoreettisten opintojen että ohjatun harjoittelun osalta kiinnitetään erityisesti huomiota siihen, että opiskelijan ymmärrys hoitotyöntekijän vastuusta ja tehtävistä potilaan lääkehoidossa kehittyy ja syvenee. Lisäksi opiskelijoita harjaannutetaan lääkkeen annostelutaidoissa ohjaamalla heitä laskemaan lääkelaskuja siinä määrin, että heille kehittyy riittävä varmuus jonkun laskutavan käytössä. Opiskelijoiden tulee osata tarkistaa määrittelemänsä lääkeannos, jotta se varmasti on oikein. Hoitotyön kokeessa tarkistetaan opiskelijan lääkelaskentataidot opintojaksoittain.

3.Toimenpide-esitys

Opiskelijan lääkkeen annostelutaidot selvitetään ja niiden kehittämistä seurataan läpi koulutuksen.

Matematiikan perustaitojen testaus sekä matematiikan ja hoitotyön opettajan yhteistyön turvaaminen lääkelaskennan opetuksessa läpi koulutusohjelman. Opiskelijan matemaattiset perustaidot selvitetään peruslaskutestillä ennen opetuksen alkamista ja ohjataan häntä riittävien taitojen hankkimiseen korostamalla potilasturvallisuutta. Opiskelijan lääkkeen annostelutaidot testataan vielä hänen koulutuksesta valmistuessaan. Matematiikan opettajan asiantuntijuuden käyttö opetuksessa on välttämätöntä etenkin opiskelijoiden matemaattisten perusvalmiuksien selvittämisessä, oppimisongelmien kartoittamisessa ja riittävän osaamisen saavuttamisessa. Hoitotyön opettajan ja matematiikan opettajan yhteistyö on välttämätöntä lääkelaskennan oppimisen lisäämiseksi.

4.Toimenpide-ehdotus

Opiskelijan lääkehoidon oppimisen itsearviointia kehitetään ja seurataan portfolion tai oppimispäiväkirjan avulla.

Syksystä 2004 alkaen lääkehoito sisältyy oppimisen painoalueeseen ”*kliininen osaaminen*” ohjatun harjoittelun kaikilla opintojaksoilla. Tavoitekeskusteluissa selvitetään opiskelijan valmiudet ja tavoitteet lääkehoidon oppimisen osalta ja oppimista seurataan koko opiskelijakson ajan. Portfolion tai oppimispäiväkirjan käyttö oppimisessa on varteen otettava vaihtoehto, jonka käyttöä oppimisen tukena on syytä systemaattisesti kokeilla. Sen avulla voidaan kehittää opiskelijan itsearviointia lääkehoitotaitojensa kehittymisestä ja havaita osaamisen ongelmakohdat riittävän ajoissa.

5. Toimenpide-ehdotus

Opetuksellisin keinoin ohjataan opiskelijan ammatillista kasvua ottamaan vastuuta lääkehoidon tehtävistä tulevana sairaanhoitajana, terveydenhoitajana ja kättilönä.

Opiskelijoita tulee koulutuksen aikana rohkaista tuomaan esille vaikeuksiaan lääkehoidossa niin lääkelaskennan kuin lääkehoidon muidenkin sisältöalueiden osalta ilman leimautumisen vaaraa. Lähtökohtana on potilaan turvallisuus, jossa näennäisestikin pieni virhe ja erehdys voi olla potilaalle kohtalokas. Lääkehoidon opetuksessa ohjataan opiskelijoita kiinnittämään huomiota työskentely-ympäristössä oleviin tekijöihin, jotka vaikeuttavat keskittymistä lääkehoidon tehtävissä. Lukemattomien kansainvälisten tutkimusten tulokset osoittavat, että ongelmista lääkehoidon osaamisessa on vaiettu, koska sairaanhoitajat ja muut lääkehoitoon osallistuvat hoitajat pelkäävät leimautumista huonoiksi ja vastuuttomiksi hoitajiksi. Vaikenemiseen ei potilasturvallisuuden kannalta kuitenkaan ole varaa. Ongelmien esiintuomisella edistetään lääkehoidon virheiden ennaltaehkäisyä. Koulutuksen tulee tukea opiskelijaa arvioimaan lääkehoitotaitojaan rehellisesti sekä ohjata häntä vaadittavan ammattitaidon saavuttamiseen.

6. Toimenpide-ehdotus

Laaditaan koulutusohjelman kattavat lääkehoidon oppimisen laatuvaatimukset.

Riittävien ammatissa vaadittavien lääkehoidon valmiuksien saaminen koulutuksen aikana edellyttää systemaattisesti toteutetun opetuksen toteutumista. Opetuksen tavoitteena on oppiminen. Lääkehoidon oppiminen vaatii oppimiselle laadittujen laatuvaatimusten täyttymistä. Kuhunkin opintojaksoon ja erityisesti hoitotyön opintojaksoihin tulee laatia lääkehoidon oppimisen laatuvaatimukset ja arviointikriteerit. Laatuvaatimusten saavuttamista tulee arvioida opintojaksoittain. Lääkehoidon laatuvaatimusten sisällyttäminen koulutusohjelmaan parantaa paitsi ammattiin valmistuvan lääkehoitovalmiuksia niin ennen kaikkea potilaan turvallisuutta lääkehoidossa. Lisäksi laatuvaatimuksilla on merkittävä informaatioarvo yhteiskunnallisesti perustellun osaamisen varmistamisesta hoitotyön koulutuksessa. Ei riitä, että laatuvaatimukset laaditaan oppilaitoskohtaisesti, vaan niiden tulee olla valtakunnallisesti hyväksytyt ja yhtäpitävät huolimatta siitä, että ammattikorkeakouluilla on kullakin omat opetussuunnitelmansa.

KIRJALLISUUS

- Arndt M.* 1994. Nurses' Medication Errors. An Interpretative Study. Peter Lang GmbH. Eropäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.
- Berntsen KJ.* 2004. Valuable Lessons in Patient Safety. Reporting Near Misses in Healthcare. *Journal of Nursing Care Quality* 19 (3), 177–179.
- Ernvall S & Veräjänkorva O.* 2001. Pilkun paikka lääkelaskussa. Vajaata matematiikan taitamista terveystalalla. *Dimensio* 65 (4), 37–40.
- Hull C & Redfern L.* 1996. Profiles and portfolios. A guide for nurses and midwives. Macmillan Press LTD. T.J. Press (Padstow) Ltd. Great Britain.
- Heikkilä K.* 1996. Prosessikirjoittaminen terveydenhuoltoalan koulutuksen opiskelumenetelmänä. Teoksessa Routasalo P & Leino-Kilpi H. (toim.) Hoitamaan oppiminen ja opettaminen. Hoidon didaktiikan kysymyksiä kokeneen opettajan näkökulmasta. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, Tutkimuksia ja raportteja A:14/1996, 14–27.
- Helin-Salmivaara & Sairanen Sirpa.* 2001. Rohto. Projektista prosessiksi. Rationaalinen lääkehoito-ohjelma ROHTO 1998–2001. Raportti ROHTO-ohjelman etenemisestä. Kirjapaino Keili Oy: Vantaa.
- Härkönen P.* 1999. Portfoliokäsikirja ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatillinen kasvu. SAMOK: Helsinki.
- Kapborg I & Fischbein.* 1995. Nursing education and professional work. *Studies in Educational Sciences* 4. HLS Förlag. Gotab: Stockholm.
- Laaksonen T & Makkonen I.* 1997. Portfolion käyttö oppimisessa. *Sairaanhoitaja* 70 (6), 10–12.
- Leape LL, Kabacell AI, Gandhi TK, Carver P, Nolan TW & Berwick Dm.* 2000. Reducing adverse drug events: lessons from a breakthrough series collaborative. *Joint Commission Journal on Quality Improvement* 26 (6), 321–331.
- Leape LL, Woods DD, Hatlie MJ, Kizer KW & Lundberg GD.* 1998. Promoting patient safety by preventing medical errors. *Journal of the American Medical Association* 280 (Oct 28), 1444 – 1447.
- Linnakylä P, Pollari P & Takala S.* (toim.) 1994. Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopistopaino Oy.
- Niikko A.* 2002. Portfolio oppimisen avartajana. Tammi: Helsinki.
- Opetusministeriö.* 2001. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, opintojen keskeiset sisällöt ja vähimmäisviikkomäärät. Opetusministeriö: Helsinki.
- Opinto-opas 2001–2002.* 2001. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Kirjakas Ky.

- Opinto-opas 2002–2006*. 2002. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Kirjakas Ky.
- Opinto-opas 2003–2007*. 2003. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Kirjakas Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö*. 2003. Terveyttä ja hyvinvointia näyttöön perustuvalla hoitotyöllä. Kansallinen tavoite- ja toimintaohjelma 2004–2007. STM julkaisuja 2003: 18: Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö*. 2004. Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaraportin raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2003 toiminnasta. STM työryhmämuistioita 2004: 2: Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö*. 2004. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen toimialan laajentamista selvittäneen työryhmän muistio. STM työryhmämuistioita 2004: 4: Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriö*. 2004. Lääkehoidon toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Asettamispäätös STM045:00/2004.
- Suomen kielen perussanakirja*. 1992. Toinen osa. L–R. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Julkaisuja 55. VAPK-kustannus: Helsinki.
- Uotila E*. 2004. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa työskentelevien työn järjestäminen, toiminnan ohjaaminen ja kehittäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 3: 2004: Helsinki.
- Veräjänkorva O*. 1996. Sairaanhoidajaopiskelijan käsitys hoitotyön oppimisestaan kliinisessä opiskelussa. Teoksessa Routasalo P & Leino-Kilpi H. (toim.) Hoitamaan oppiminen ja opettaminen. Hoidon didaktiikan kysymyksiä kokeneen opettajan näkökulmasta. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:14. UNIPAPS: Turku, 111 – 137.
- Veräjänkorva O*. 2003a. Sairaanhoidajien lääkehoitotaidot. Lääkehoitotaitojen arvioinnin ja täydennyskoulutusmallin kehittäminen. Väitöskirja. Turun yliopisto. Annales Universitatis Turkuensis. Sarja C osa 200. PAINOSALAMA Oy: Turku.
- Veräjänkorva O*. 2003b. Projektityöskentely hoitotyöntekijöiden lääkehoidon osaamisen kehittämisessä. Turun ammattikorkeakoulun, Turun yliopiston ja terveysalan työelämän yhteistyöhankkeen loppuraportti. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 16. Turun ammattikorkeakoulu: Turku.
- Veräjänkorva O, Erke P, Ervall S, Koivuniemi S & Syrjälä V*. 2004. Laadukasta lääkehoidon opetusta ja oppimista. Seurantatutkimus lääkehoidon opetuksen ja oppimisen kehittämisestä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 19. Turun ammattikorkeakoulu: Turku.

- Veräjänkorva O & Leino-Kilpi H.* 1998. Lääkehoito ja sen opetus. Empiirinen tutkimus hoito-opin opettajien näkemyksistä valmiuksistaan ja toteutuneesta opetuksesta. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:23.UNIPAPS: Turku.
- Veräjänkorva O & Leino-Kilpi H.* 2003. Lääkehoidon opetus hoitotyön opettajien arvioimana. *Hoitotiede* 15 (1), 30–37.
- Veräjänkorva O, Pyyhtiä A & Lahtonen P.* 2001. Turun kehittämishanke edistää lääkehoidon valmiuksia. *Sairaanhoitaja* 74 (9), 6–8.
- Veräjänkorva O, Pyyhtiä A & Lahtonen P.* 2001. Lääkehoidon hallinta on potilasturvallisuutta. *Sairaanhoitaja* 74 (9), 8 – 11.
- Wakefield BL, Blegen MA, Uden-Holman T, Vaughn T, Chrischilles I & Wakefield DS.* 2001. Organizational culture, continuous quality improvement, and medication administration error reporting. *American Journal of Medical Quality* 16 (4), 128–134.
- Taube K & Tillman M.* 1998. Portfolio oppimisen suunnittelu ja arviointi. Tietosano-
ma: Helsinki.
- Tenhula T, Kuure L, Koponen L & Karjalainen A.* 1996. Akateeminen opetusportfolio yliopisto-opetuksen itsearvioinnissa ja meritoinnissa. Korkeakoulupeda-
gogiikan perusmateriaali 5. Oulun yliopistopaino.
- Tiilikainen R.* 2002. Portfolio hoitotyön opiskelijoiden ammatillisen osaamisen kehitymisen tukena ammattikorkeakoulussa. Tampereen yliopisto.
- Turunen S & Savelius P.* 1997. Sairaanhoitaja kokemuksellisen oppimisen ohjaajana. *Sairaanhoitaja* 70 (6), 6–8.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
 Hoitotyön koulutusohjelma
 Lääkehoidon opetuksen ja oppimisen kehittäminen

29.1.

2004

HYVÄ OPINTOKOKONAISUUSVASTAAVA

Lääkehoidon opetus ja oppiminen ovat edelleen koulutusohjelman painopistealueita. Tehtäväni on kerätä tietoa siitä, miten lääkehoidon opetus integroituu opintokokonaisuuksiin sekä mitä ongelmia tai kysymyksiä opettajat kokevat lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessä olevan. Pyydänkin Sinua keräämään vastuualueesi opettajilta tietoja seuraaviin kysymyksiin:

1. Käsitelläänkö lääkehoidon opetusta ja oppimista vastuualueesi opintojaksoissa?
 - Miten käsitellään?
 - Miten lääkehoito integroituu opetuksen?
 - Mitä asioita käsitellään?
 - Paljonko ko. opetukseen käytetään aikaa?
 - Tekevätkö opettajat yhteistyötä ko. asiassa? Miten?
 - Mitä mielestäsi pitäisi tehdä opetuksen ja oppimisen parantamiseksi?
 - Miten lääkehoidon opetus ja oppiminen edistyvät ohjatussa harjoittelussa
 - käytetäänkö laadittuja lääkehoidon ns. portfoliotehtäviä (LÄÄKE 1 – 7) ohjatussa harjoittelussa
 - miten lääkehoidon oppimista seurataan koulutuksen aikana, kuten esim. tutortunneilla?
2. Mitä ongelmia tai kysymyksiä lääkehoidon opetuksessa ja oppimisessä mielestänne on?
3. Laadimme vuosituhannen vaihteessa opetus- ja oppimismatriisit koulutusohjelman kaikista painopistealueista. Näin teimme myös lääkehoidosta.
 - Oletko käyttänyt opetuksessasi ja oppimisen seurannassa (teoria ja ohjattu harjoittelu) lääkehoidosta laadittua matriisia?
 - Jos vastaat kyllä, niin miten se on toiminut ja mitä apua olet siitä saanut; miten haluaisit sitä kehittää?
 - Jos vastaat en ole käyttänyt, niin miksi et?
4. Yliopettaja Sirpa Ernvall on saanut käyttöönsä lisäresurssin (20 t) opiskelijoiden lääkelaskutaitojen lisäämiseksi erityisesti ensimmäisen opintovuoden (TERE) jälkeisissä opinnoissa, kuten esim. TERO I, TERO II, TERO III, EROS, YPKE, YHTY, NAPE, KÄSY, KEHI ja OPIN – opintokokonaisuuksiin kuuluvissa opintojaksoissa.
 - Tästä syystä pyydän Sinua kertomaan minkälaisia lääkkeen annosteluun liittyviä asioita käsitellään juuri ko. opintokokonaisuuden opintojaksoissa, jotta Sirpa voisi valmistautua tarkoitusta vastaavien tehtävien laadintaan ja voisi suunnitella lisäresurssin käyttöä. Resurssi ei oli suuren suuri, mutta parempi kuin ei mitään, siksi on tärkeää suunnitella sen käyttö tarpeita vastaavaksi. Siis lyhyt sanallinen selvitys mitä ja miten lääkkeitä annostellaan.
 - Anna myös esimerkki tai esimerkkejä lääkkeen antomääräyksestä.

PYYDÄN VASTAUKSIA EM. KYSYMYKSIIN VIIMEISTÄÄN 27.2.2004 MENNESSÄ. KIITOKSET ETUKÄTEEN!

Yhteistyöstä kiittäen
 Oili Veräjänkorva

Opintokoko- naisuudet	Oppimisen tavoitteet opetussuu- nitelmassa	Oppimisen tietoperusta ja arvo- perusta	Oppimisen taitoperusta	Osaamisen arviointi
Opinnytettyö ja kypsyy- näyte =OPIN	Opiskelija kehittää ja osoittaa valmiuksia soveltaa tietojen ammattopintoihin liittyvässä asiantuntijatehtävässä. Opiskelija rakentaa opinnytettyönsä aikaisemmissa opinnoissa muodostamansa tutkivan työotteen perustalle. Esimerkiksi: Opiskelija perehtyy portiaan lääkehoitoon liittyviin kysymyksiin.	Opiskelija työstää portiaan lääkehoitoon liittyvää aiheita valitsemastaan näkökulmasta koulutusohjelman tarjoamassa tarkoituksenmukaisessa työskentelyprojektissa.	Opiskelija kykenee sitoutumaan pitkä-jänteiseen ja vastuulliseen työskentelyyn portiaan lääkehoitoon liittyvien kysymysten selvittämisessä valitsemastaan näkökulmasta.	Opinnytettyö voidaan tehdä yksitö-, pari tai ryhmätöinä. Hyväksytyin opinnytettyön esittelyään opiskelija antaa omaamisen kypsyysnäytteen, joka arvioidaan asteikolla hyväksyty–hylläty.
Terveyshoito- palvelu- kehittä- minen ja yrittä- jäyys =KEHI Kätilö Sairaanhoitaja Terveydenhoitaja	Opiskelija kykenee itsenäisesti analysoimaan ja jäsentämään hoitotyötä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Esim. Opiskelija perehtyy portiaan lääkehoidon tarkasteluun ja sen toteuttamiseen liittyviin kysymyksiin laaja-alaisesti. Opiskelija sisäistää hoitoyön yhteiskunnallisen tehtävän ja siihen liittyvää omaa vastuunsa tulevana kätilönä, sairaanhoitajana tai terveydenhoitajana lääkehoidon kehittämisessä sekä kehityksensä alan asiantuntijana.	Opiskelija kehityttämään huomioiden toiminnan ja talouden keskeisen riippuvuuden erityisesti esim. lääkehoidon toiminnan alueella. Opiskelija tunnistaa toiminnan taloudellisen ohjauksen tarpeen ja oppii työssään ottamaan huomioon myös taloudellisen näkökulman. Opiskelija perehtyy organisaatioiden lääkehoidon toteutuksessa käyttämiin tietojärjestelmiin. Näin opiskelijan osaaminen lääkehoidossa käytettävistä teknologioista täsmen-tyy.	Opiskelija syventää käsitystään hoitodesta ja kehityshoitoon asiantuntijana kehittämään hyvää hoitoa ja mm. lääkehoitoa sen edellytyksinä. Opiskelija valitsee ohjatun harjoittelupaikan urasuunnitelman ohjannaan ja perehtyy sille mm. erityisesti portiaan lääkehoidon kysymyksiin. Opiskelija kehityttämään työhuoneissa vastuullisena arvojen ja kehittäen oma-aloitteisesti portiaan lääkehoitoon liittyvää toimintaa. Opiskelija harjaantuu analysoimaan kriittisesti hoitoympäristöä ja -organisaatiota sekä tunnistamaan lääkehoidon alueen kehittämistarpeita erityisesti ottaen huomioon toiminnan eettiset ja laadulliset näkökohdat. (7. OH)	Kehittämisuunnitelman tekeminen ja esittämisen liittyen ohjatun harjoittelun. Esim. kehittämisuunnitelma voi käsitellä lääkehoidon/-hoidon organisoimista liittyvää tarkastelua (yksitö-, pari- tai ryhmätö). Ise- ja vertaisarviointi Portfolion käyttö.

<p>Hoito-työn suuntautumis-vahtiohjelma: ENSI/ensihoido HUPA/huumeita ja päihteitä käyttävien hoito HIK VA/ikäntyyvän ihmisen ja vanhuk- sen hoito LANU/lasten ja nuorten hoito LYP A/ylhäki- ja päihteitä käyttävien hoito MITY/mielen- terveys/yö NAMI/naisena ja miehenä PERI/periope- raatiivinen hoito SAAT/saatohoito TEHO/tehohoito VAIK/vaikausti sairast potilas koti- hoitodossa VAMM/vammaise- na yhteiskunnassa</p>	<p>Opiskelijat syventää ja laajentaa asian- tuntemustaan eri-ikäisten hoitotyöstä. Opiskelijat seuraa ja havainnoi syste- maattisesti osaamisensa esim. potilaan lääke- hoitodossa kehittyäkseen ammattitaidollisesti vastaamaan sairaanhoitajalta vaadittavaa osaamista potilaan lääkehoidon eri vaiheissa.</p>	<p>Opiskelijat syventää lääkehoidon perusosa- mistaan, jotta se vastaisi sairaanhoitajan suuntautumisvaihtoehdon asettamia vaati- muksia työelämään kannalta. Opiskelijat tunnustaa vahvuksiensa osallistua potilaan lääkehoitoon liittyvään päätöksente- koon. Opiskelijat tunnustaa lääkehoitoon liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä pyrkii perustelemaan tältä pohjalta omaa toimi- taansa ja tunnistamaan vastuunsa.</p>	<p>Opiskelijat harjaantuu toimimaan lääkehoidossa monipuolisesti työelämän sairaanhoitajalle aset- tamien vaatimusten mukaan. Opiskelijat ymmärtää sairaanhoitajan hoitajan kokonaisvastuualueen potilaan lääkehoidossa ja osaa toimia tarkoituksenmukaisesti. Opiskelijat kykenee toimimaan yhteistyössä potilaan ja hänen omaisensa sekä lääkärin ja muun hoitotimmin kanssa potilaan tarkoituksen- mukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi. (5–6. OH)</p>	<p>Näyttö osaamisesta eettisten ongelmien tunnis- tamisessa ja eettisen päätöksenteon osaamisessa lääkehoidon ja/tai lääkkeiden käytön alueella autenttudessa tilanteessa (yksilötyö). Ise- ja vertaisarviointi Portfolion käyttö Näyttö osaamisesta ohjata potilasta ja hänen läheisiään/omaistaan potilaan lääkehoitoon liittyvissä kysymyksissä.</p>
<p>Terveystyön suuntautumis-vahtiohjelma: VA TH/vanhennu- teen kasvavan per- heen terveydenhoito LATI/lapsen ja nuoren terveyden- hoito TALIT/alkuisen ja ikääntyvän tervey- denhoito</p>	<p>Opiskelijat syventää ja laajentaa asiantun- tustaan eri-ikäisten hoitotyöstä. Opiskelijat seuraa ja havainnoi systemaati- sesti osaamisensa esim. asiakkaan lääkehoi- dossa kehittyäkseen ammattitaidollisesti vastaamaan terveydenhoitajalta vaadittavaa osaamista potilaan lääkehoidon eri vaiheissa.</p>	<p>Opiskelijat syventää lääkehoidon perusosa- mistaan, jotta se vastaisi terveydenhoitajan suuntautumisvaihtoehdon asettamia vaati- muksia työelämään kannalta. Opiskelijat tunnustaa vahvuksiensa osallistua potilaan lääkehoitoon liittyvään päätöksente- koon. Opiskelijat tunnustaa lääkehoitoon liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä pyrkii perustelemaan tältä pohjalta omaa toimi- taansa ja tunnistamaan vastuunsa.</p>	<p>Opiskelijat harjaantuu toimimaan lääkehoidossa monipuolisesti työelämän terveydenhoitajalle asetettujen vaatimusten mukaan. Opiskelijat ymmärtää terveydenhoitajan koko- naisvastuualueen asiakkaan lääkehoidossa ja osaa toimia tarkoituksen- mukaisesti. Opiskelijat kykenee toimimaan yhteistyössä asiakkaan ja hänen perheensä sekä moniammatil- lisen työryhmän jäsenen kanssa asiakkaan tar- koituksemukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi. (5–6. OH)</p>	<p>Näyttö osaamisesta eettisten ongelmien tunnis- tamisessa ja eettisen päätöksenteon osaamisessa lääkehoidon ja/tai lääkkeiden käytön alueella autenttudessa tilanteessa (yksilötyö). Ise- ja vertaisarviointi Portfolion käyttö Näyttö osaamisesta ohjata asiakasta ja hänen perhettänsä asiakkaan lääkehoitoon ja lääkkei- den käyttöön liittyvissä kysymyksissä.</p>

<p>Kätilötyön suuntautumisen vaihtoehdot KNAHO/naisen hoitotyö KÄHHO/äitityshoito KSY- HO/symptomien hoito KKÄSY/kätilötyön syventävät opinnot</p>	<p>Opiskelija seuraa ja havainnoi systemaattisesti osaamistaan esim. potilaan lääkehoidossa kehitykseen ammattitaidollisesti vastaamaan kätilöitä vaadittavaa osaamista potilaan lääkehoidon eri vaiheissa.</p>	<p>Opiskelija syventää lääkehoidon perusosaamistaan, jota se vastaisi kätilötyön suuntautumisyhteistyön asettama vaatimukset työelämän kannalta. Opiskelija tunnistaa valmiuksien osallistua potilaan lääkahoitoon liittyvään päätöksentekoon. Opiskelija tunnistaa lääkahoitoon liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä pyrkii perustelemaan tältä pohjalta oma toimintansa ja tunnistamaan vastuunsa.</p>	<p>Opiskelija harjaantuu toimimaan lääkehoidossa monipuolisesti työelämän kätilöille asettamien vaatimusten mukaan. Opiskelija ymmärtää kätilön kokonaisvastuun alueen asiantuntemuksen ja osaa toimia tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija kykenee toimimaan yhteistyössä asiakkain ja hänen perheensä sekä moniammatillisen työryhmän jäsenen kanssa asiakkaan tarkoituksenmukaisen lääkehoidon toteuttamiseksi. (5–6. OH)</p>	<p>Näyttö osaamisesta eettisten ongelmien tunnistamisessa ja eettisten päätöksen-teon osaamisessa lääkeshoitoon ja/tai lääkeshoitoon käytön alueella autenttisesti tilanteessa (yksilötyö). Iise- ja vertaisarviointi Portfolion käyttö Näyttö osaamisesta ohjata potilasta ja hänen läheisiään/omaistaan potilaan lääkeshoitoon liittyvissä kysymyksissä.</p>
<p>Väestön terveysongelmat ja niihin vastaa- minen elämän eri tilanteissa= TERO</p>	<p>Opiskelija hankkii valmiuksia potilaan terveysongelmien hoitamiseen erityisesti aineenvaihdunnan, hengitys-, ruoansulatus-, tuki- ja liikunta- ja verenkiertoelimistön ja mielenterveyden alueella sekä syöpää sairastavan hoidossa. Opiskelija harjaantuu tekemään ja yhdistelemään havaintojaan ihmisen elintoimintoista ja niiden häiriöistä, arvioimaan potilaan voimtia, ongelmia ja voimavaroja. Hän oppii käyttämään havaintojaan tehdesään johtopäätöksiä potilaan terveydentilan muutoksista.</p> <p>Opiskelija hankkii valmiuksia valita ja toteuttaa potilaan tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia hoitotyön auttamiskeinoja esim. lääkeshoitoissa.</p>	<p>Opiskelija syventää lääkeshoitoa koskevan säädösten tuntemusta ja osaa soveltaa säädöksiä toiminnassaan. Opiskelija ymmärtää ja oppii keskeisiä lapsen ja nuoren, työikäisen ja ikääntyneen potilaan muuttuneen terveydentilan auttamismenetelmiä mm. erityisesti menetelmiä, jotka liittyvät potilaan neste- ja ravitsenustasa-painon hallintaan, kivun lievittämiseen, parenteraalisen lääkeshoitoon toteuttamiseen sekä intusioautomaatin ja lääkepumpun käytön osaamiseen. Opiskelija ymmärtää vastuullisen työskenteilyn vaatimukset ja pyrkii kehittämään omaa osaamistaan potilaan turvallisen lääkeshoitoon toteuttamisessa. Terveystieteiden alueella opiskelija oppii klinisen hoitotyön lääkeshoitoon auttamismenetelmiä.</p>	<p>Opiskelija perheily potilaan lääkeshoitoon osana potilaan hoidon kokonaisuutta. Opiskelija harjaantuu potilaan hoitoon ja infuusiopumpun käytön edellyttämien valmiuksien hankkimisessa. Opiskelija tunnistaa mm. erityisesti yhteistyön potilaan kanssa lääkeshoitoon liittyvissä kysymyksissä sekä tunnistaa potilaan ja hänen omaisensa ohjausstarpeen. Hän osaa neuvoa ja ohjata potilasta hänen lääkeshoitoon käyttösään sekä itsehoitotilanteiden käytössä. Opiskelija arvioi sekä lyhyt- että pitkäkestoisessa hoitosuhteessa olevan potilaan lääkeshoitoon vaikuttavuutta kotisairaanhoidossa, kotisairaalaissa, poliklinikoilla tai sairaalan vuodeosastolla. Opiskelija osaa annostella lääkkeitä potilaan turvallisen hoidon edellyttämällä tavotilla. Hän hallitsee tavallisempien lääkkeiden vaikutukset ja yhteisvaikutukset sekä tunnistaa yleisimmät haitta- ja sivuvaikutukset. (3–4. OH)</p>	<p>Aineistoon perustuva näyttö esim. potilaan nestehoidon tar/ja iv-lääkeshoitoon osaamisesta simuloidussa tilanteessa (HOAM) (yksilötyö) Kirjallinen näyttö esim. potilaan lääkeshoitoon vaikuttavuuden osaamisesta (parityö). Näyttö esim. yhden potilaan lääkeshoitoon perehtymistä potilaan hoitokokonaisuudessa autenttisesti tilanteessa (Yksilötyö) 3. OH Kirjallinen näyttö esim. potilaan lääkeshoitoon ohjaamisen suunnitelmasta simuloidussa tilanteessa (parityö). Näyttö esim. potilaan ohjaamisesta autenttisesti tilanteessa lääkeshoitoon osaamisessa. (yksilötyö) 4. OH Iise- ja vertaisarvio Portfolio</p>

Terveystien edistäminen hoitotyön keinoin =TERE	Opiskelija oppii analysoimaan eri-ikäisten yksilöiden hoidollisia tarpeita sekä löytämään perusteluja ratkaisuja niiden ratkaisemiseksi. Opiskelija sisäistää toimintatapoina eettiset ja aseptisen toiminnan periaatteet. Opiskelija omaksuu keskeiset hoitotyön perusmenetelmät ja hallitsee lääkehoidon perustiedot ja taidot.	Opiskelija ymmärtää lääkehoitoa koskevaa säädöksiä. Opiskelija ymmärtää lääkehoito-aidon vaatimukset seuraavilla saamisen alueilla: 1) lääkehoidon ydin - perusta: legitiimiset, farmakologiset, eettiset ja anatomisfysiologiset perusteet, 2) lääkehoidon matemaattinen perusta ja lääkelaskenta, 3) lääkehoidon käytäntö - perusta: lääkkeiden käsittely, lääkehoidon toteuttaminen ja yhteistyö potilaan kanssa.	Opiskelija osaa käsitellä ja ammottaa lääkkeet turvallisesti sekä ottaa huomioon työsuojelun ja potilaan turvallisuuden. Opiskelija hallitsee lääkehoidon terminologian ja laskutoimitukset sekä tärkeimmät lääkkeenantotavat. Hän tunnistaa oman vastuunsa lääkehoidossa ja toimii yhteistyössä muiden siitä vastavien kanssa. Opiskelija harjaantuu omaamisessa autenttiossa tilanteessa hoivasairanhoitossa (2. OH)	Matemaattisten perusvalmiuksien lähtötasokoe (yksilötyö). Lääkelaskentakoe Näyttö ihonalaisen ja lihaksensisäisen injektion annon osamisesta simuloidussa tilanteessa (yksilötyö). Näyttö lääkehoidon perusvalmiuksien osaamisesta autenttiossa tilanteessa (yksilötyö). Ise-ja, vertaisarviointi Portfolio
Hoidon filosofia ja eettikka =HOPE	Opiskelija ymmärtää vastuullisen työskentelyn merkityksen hoitotyössä ja tunnistaa oman vastuunsa.		Opiskelija tunnistaa vastuunsa potilaan hoidossa erityisesti lääkehoidon alueella toimiossaan.	
Väestön ja yksilön terveys eri ikäkausina =VÄES	Opiskelija on selvillä suomalaisen väestön terveydestä ja oppii ymmärtämään syntyvän lapsen, nuoren, aikuisen, vanhuksen sekä heidän perheittensä terveyteen ja hoitoon liittyviä asioita. Hän tuntee terveydelliseen elinympäristölle asetettavaa vaatimuksia.	Opiskelija ymmärtää elinympäristön merkityksen ihmisen hyvinvoinnille sekä toisaalta elinympäristössä olevia uhkatekijöitä ihmisen terveydelle.	Opiskelija perehtyy ihmisten arkipäivän elämään heidän omassa elinympäristöissään. Opiskelija tekee havainnoja ihmisten turvallisuudesta lääkkeiden käytöstä: mm. lääkemääräistä, käytön säännöllisyydestä, ohjeen mukaisesta käytöstä, käyttöön liittyvistä ongelmista, lääkkeiden säilyttämisestä ja hävittämisestä. (1. OH)	Opiskelija pohitti ihmisten lääkkeiden käyttöä ohjatun harjoitellun portfolio-osuudessa.

Ihminen yksilönä ja yhteisön jäsenenä =HMI Anatomia ja fysiologia	Opiskelijalle kehitetty monipuolinen kuva ihmistä yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Hänelle kehitetty monipuolinen kuva ihmisestä, ihmisen elinistä ja niiden toimintoista.	Opiskelija tuntee terveen ihmisen rakenteen ja toiminnan niin, että hän kykenee hyödyntämään tätä tietoa ymmärtääkseen lääkkeiden vaikutuksia ihmiseen sekä lääkkeiden eri antotekniikoita ja antoreittien valinnan perusteita. Opiskelija kykenee hyödyntämään tietoa toteuttaessaan potilaalle tarkoituksenmukaisia lääkkeitä sekä seuraamaan potilla lääkkehoidon vaikutuksia ja mahdollisia sivuvaikutuksia.	Opiskelija kykenee yhdistämään tietonsa ihmisen rakenteesta ja toiminnasta osallistuksessaan potilaan lääkkehoidon suunnitteluun ja toteuttamiseen.	Opiskelijan osaaminen arvioidaan myöhempien opintokokonaisuuksien ja -jakojen yhteydessä (Kirjalliset ja muut näytöt osaamisesta). Iisearviointi.
Tutkiva työote toimintatapana =TUTY	Opiskelija perehtyy tietotekniikan, tiedonhankinnan ja -käsitteilyn perusteisiin ja omaksuu tutkivan työoteen ja tietotekniikan käytön toimintatavakseen ammattitaitonsa kehittämisessä. Opiskelija sisältää tutkimustiedon merkityksen asiantuntijan toiminnassa ja harjaantuu ammatillisessa viestinnässä.	Opiskelija kehittää valmiuksiaan perustaa oppimisensa tutkituun, näytön perustuvaan tietoon. Tätä osaamistaan opiskelija hyödyntää koulutuksen aikana ja myöhemmin ammatissa toimussaan esim. potilaan lääkehoidonvalmiuksiansa kehitymisessä.		Portfolio
Kansainvälisyyttä toimintaympäristö =KANS	Opiskelija hahmottaa sosiaali- ja terveysalan kansainvälisyyteen liittyvät näkökulmat ja harjaantuu toimimaan hoitotyön asiantuntijana kansainvälisissä toimintaympäristöissä.	Opiskelija kiinnostuu seuraamaan hoitotyöhön liittyviä kysymyksiä kansainvälisesti. Esim. lääkehuollon ja -hoidon alueella hän seuraa ja vertailee eri maiden ko. säädöksiä ja hoitajan toiminta-alueita kansainvälisestä näkökulmasta.		Portfolio

Sosiaali- ja terveysala toimintaympäristönä =SOTE	Opiskelija harjaantuu toimimaan aktiivisena vaikuttajana yhteiskunnassa asiantuntijamaisena piiriin kuuluvissa asioissa.	Opiskelija kiinnostuu seuraamaan ihmisten hyvinvointiin/pahoinvointiin liittyviä asioita koulutuksensa aikana sekä tietopuolisissa että ohjatussa harjoittelussa. Hän oppii ymmärtämään ammatillisen vastuunsa asiantuntijana näissä kysymyksissä ja esim. kiinnostuu myöhemmin lääketuollon alueella ottamaan vastuuta aktiivisena vaikuttajana ihmisten terveyden edistämiseksi.	Portfolio	Portfolio
Ammatillinen kasvu =AKU	Opiskelija oppii tarkastelemaan ja arvioimaan omaa ammatillista kasvuaan ja kehitystään. Opiskelija hyödyntää itsearviointia omassa opiskeluprosessissaan osana elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua. Opiskelija näkee omaa osaamistaan kuvanaan portfolion koko opiskelu-ajan kestäväänä prosessina.	Opiskelija liittää portfolioonsa lääkehoidon oppimisiansa kuvan osion, jota hän täydentää lääkehoidon edellyttämien valmiuksiensa kehittymisen myötä sekä tietopuolisessa että ohjatussa harjoittelussa.	Portfolion lääkehoidon oppimisosio toimii välisenä opiskelijan lääkehoidovalmiuksien kehittymisen seurannassa sekä näytönä osaamisesta.	Iltse- ja vertaisarviointi, Portfolio
Orientoituminen ammattikorkeakouluopintoihin =ORA	Opiskelija asettaa henkilökohtaiset tavoitteensa ja sitoutuu opintoihin. Hänellä on perusvalmiudet kehittää itseohjautuvia opiskelustrategioitaan.	Opiskelija ymmärtää koulutuksen sisältävän ammatin oppimisen ja saavutettavien valmiuksien kannalta vaatimuksia oppimisen tuloksellisuudelle. Opiskelija tiedostaa vahvat ja heikot puolet oppimisessaan, tunnistaa tapansa oppia sekä tarvittaessa on valmis vahvistamaan osaamistaan.	Portfolio	Portfolio

Turun ammattikorkeakoulun julkaisusarjoissa ilmestyneitä teoksia

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUKSIA

1. Ovaska, Esko: Saaristoon muutto elämänpolitiikkana ja sosiaaliset verkostot saaristokunnassa. Turku, 2001. 215 s. ISBN 952-5113-09-4.
2. Salonen, Kari: Vanhussosiaalityö ammattina. 2. p. Turku, 2002. 298 s. ISBN 952-5113-11-6.
3. Hautala, Tiina: Tie kohti suomalaista toimintaterapeuttikoulutusta. Turku, 2002. 136 s. ISBN 952-5113-12-4.
4. Suominen, Tarja: Turun ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijöiden tulkinnat opintojensa viivästymisen syistä. Turku, 2002. 96 s. ISBN 952-5113-17-5.
5. Oksanen, Taru: Exploring the Concept of Environmental Marketing as a Part of Corporate Environmental Strategy – A Case Study of Polarcup in Finland and the U.K. Turku, 2002. 141 s. ISBN 952-5113-21-3.
6. Avoranta, Annina: ”Obo, mä lähdän taas täältä kassi kädes?” – tutkimus nuorista naisista himoshoppailijoina. Turku, 2003. 107 s. ISBN 952-5113-24-8.
7. Ovaska, Esko: Ongelma, idylli vai elämysyhteisö? Pienten kuntien sosiaali- ja terveystalvelujen ja sosiaalisen pääoman tarkastelua. Turku, 2003. 323 s. ISBN 952-5113-34-5.
8. Sorsa, Kaisa: Time-share-matkailupalvelun tuotteistamisen lainsäädännölliset puitteet : Espanjan, Iso-Britannian ja Suomen time-share-lainsäädäntöä koskeva oikeusvertaileva tutkimus. Turku, 2003. 257 s. ISBN 952-5113-47-7.
9. Piipponen, Vesa: Materiaalin ostostrategian ohjausmalli lentokoneen elinjakson aikana. Turku, 2003. 86 s. ISBN 952-5113-43-4.
10. Talvitie, Susanna: Sosionomiopiskelijöiden ohjatut harjoittelut : harjoittelut ja niiden ohjaus ammattiin oppimisen tukena. Turku, 2003. 127 s. ISBN 952-5113-49-3.
11. Keltaniemi-Koski, Arja: Kasvunpaikka – muutospöcessin kuvaus projektiopintojen aikana. Turku, 2004. 102 s. ISBN 952-5113-56-6.
12. Sainio, Elina: Suurten ikäluokkien ikääntyminen ja tulevaisuuden näkymät. Turku, 2004. 108 s. ISBN 952-5113-60-4.
13. Hilapieli, Sanna-Maria & Pajamäki, Salla: Asuinviihtyyvyys ja sosiaalinen pääoma Jyrkkälässä. Turku 2004. 109 s. ISBN 952-5113-61-2.
14. Mäntsälä, Tuija: Järjestelmä on mutta toimiiko se? Opiskelijöiden arvio opinto-ohjauksen tilasta ja opintopolun eri vaiheiden ohjauksen kehittämistarpeista Turun ammattikorkeakoulussa. Turku, 2004. 97 s. + 17 liites. ISBN 952-5113-65-5.
15. Eskola, Eeva-Liisa & Palin, Olavi: Lääketieteen opiskelijöiden informaatiolukutaidot muuttuvassa oppimisympäristössä. Turku, 2004. 103 s. ISBN 952-5113-78-7.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN RAPORTTEJA

6. Suvanto, Jaakko: Virtuaalimaailmojen hyödyntäminen verkkoliiketoiminnassa. Turku, 2002. 55 s. ISBN 952-5113-14-0.
7. Tulonen, Arja: OPSista HOPS ettei tulisi HUPS. 2. täyd. p. Turku, 2004. 72 s. ISBN 952-5113-73-6.
8. Linnossuo, Outi & Nenonen, Suvi & Saario, Ilona (toim.): Näkökulmia hyvinvointiin 1. Turku, 2002. 111 s. ISBN 952-5113-18-4.
9. Syrjäjä, Vappu & Mattinen, Annukka: Uutta voimaa työn tekemiseen : raportti Terve tulevaisuus -projektista. Turku, 2002. 83 s. ISBN 952-5113-19-1.
10. Telkki, Martti & Alasaarela, Esko: ZEF – kaksiulotteinen arviointi- ja ennakointimenetelmä Internet-pohjaiseen ryhmätyöhön. Turku, 2002. 50 s. ISBN 952-5113-23-X.
11. Alanen, Erja & Halonen, Sirpa (toim.): Ympäristöterveydenhuoltoä kehittämään : työkirja kunnan ympäristöterveydenhuollon viranhaltijalle = Miljöhälsan står i fokus : arbetsbok för den kommunala miljöhälsövärdsmyndigheten = Development of Environmental Health : workbook for municipal health care officials. Turku, 2003. CD-ROM. ISBN 952-5113-28-0.
12. Koskinen, Ritva: ”Tää oli kyl tosi kiva juttu, ko sää soitit” – ohjauskeskustelu opiskelun vauhdittajana. 2. p. Turku, 2004. 79 s. ISBN 952-5113-29-9.

13. Lahtinen, Jari: Flamecleaner – liikkuvan öljynpolttolaitteen kehityshanke. Turku, 2003. 26 s. ISBN 952-5113-42-6.
14. Hautala, Tiina & Nenonen, Suvi & Saario, Ilona (toim.): Näkökulmia hyvinvointiin 2. Turku, 2003. 226 s. ISBN 952-5113-41-8.
15. Saalasto, Päivi & Ylander, Sirkka: Seutuportaali – kokemuksia EU-rahoitteisista hankkeista. Turku, 2003. 103 s. ISBN 952-5113-45-0.
16. Veräjänkorva, Oili: Projektityöskentely hoitotyöntekijöiden lääkehoidon osaamisen kehittämisessä : Turun ammattikorkeakoulun, Turun yliopiston ja terveysalan työelämän yhteistyöhankkeen loppuraportti. Turku, 2003. 64 s. + 26 liites. ISBN 952-5113-48-5.
17. Niinimäki, Jukka: Verkko-opetus ammattikorkeakoulussa : katsaus pedagogisiin malleihin ja toiminnan organisointiin. Turku, 2003. 61 s. ISBN 952-5113-53-1 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-50-7 (painettu).
18. Kantola, Ismo & Gates, Marieta (eds.): Internships and Project Studies as Workbased Learning Environments in Professional Higher Education – International Benchmarking. Turku, 2004. 32 s. ISBN 952-5113-57-4.
19. Veräjänkorva, Erikko, Ernvall, Koivuniemi & Syrjäla: Laadukasta lääkehoidon opetusta ja oppimista : seurantatutkimus hoitotyön lääkehoidon opetuksen ja oppimisen kehittämisestä. Turku, 2004. 112 s. ISBN 952-5113-58-2.
20. Tuominen, Telle: Opettaja ja työyhteisö muutosmatkalla ongelmaperustaiseen oppimiseen. 2. p. Turku, 2004. 93 s. ISBN 952-5113-59-0.
21. Neitola, Pekka: Toimikortit osana korkeakoulun tietoturva. Turku, 2004. 61 s. + 17 liites. ISBN 952-5113-68-X (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-60-2 (painettu).
22. Krook, Kristina: Näillä eväillä töihin – tradenomien kypsyysnäytteiden kielen analyysia. Turku, 2004. 61 s. ISBN 952-5113-66-3.
23. Elomaa, Leena & Koivuniemi, Sirkku: Näyttöön perustuvan hoitotyön kehittäminen – Karinakodin malli. Turku, 2004. 61 s. ISBN 952-5113-70-1.
24. Haapala, Juha: Bluetooth – teoriaa ja käytäntöä. Turku, 2004. 67 s. ISBN 952-5113-71-X.
25. Hautala, Tiina & Nenonen, Suvi & Saario, Ilona (toim.): Näkökulmia hyvinvointiin 3. Turku, 2004. 137 s. ISBN 952-5113-74-4.
26. Laine, Tom: Computer Software Development & Patenting Computer-Implemented Inventions. Turku, 2004. 108 s. ISBN 952-5113-79-5.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN OPPIMATERIAALEJA

2. Aaltonen, Heli (toim.): Näkökulmia nukketatteriin – ajatuksia ja kokemuksia teatterinuden pedagogisesta käytöstä. Turku, 2002. 161 s. ISBN 952-5113-15-9.
3. Kuusisto, Terhi: Sellonen : sellonsoiton alkeiskoulu. Turku, 2003. 45 s. ISBN 952-5113-22-1.
4. Linnossuo, Outi (toim.): Sosiaalinen ja toiminnallis-terapeuttinen työ nuorten kanssa. Turku, 2003. 130 s. ISBN 952-5113-25-6.
5. Härkönen, Pekka: Opiskelijatuutorin käsikirja. Turku, 2003. 89 s. ISBN 952-5113-32-9.
6. Virko, Esa: Kipsitöiden pintakäsittely. Turku, 2003. 54 s. ISBN 952-5113-36-1.
7. Bastman, Virpi: Räätelöityä viestintää : suomenkielinen työohjeisto maahanmuuttajanaisten ammatillisen kompetenssin vahvistajana. Turku, 2003. 70 s. + CD-ROM. ISBN 952-5113-37-X.
8. Seppälä-Kavén, Ulla: Muodon ajat : katsaus muotoiluun 1800-luvun lopulta nykypäivään. Turku, 2003. 78 s. ISBN 952-5113-44-2.
9. Viitanen, Anne: Visuaalisen markkinoinnin suunnittelu yrityskuvan rakentamisessa. Turku, 2003. 55 s. ISBN 952-5113-51-5.
10. Härkönen, Pekka: Opettajatuutorin käsikirja : tuutori-, alumni- ja mentoritoiminta Turun ammattikorkeakoulussa. Turku, 2003. 124 s. ISBN 952-5113-52-3.

11. Linnossuo, Outi (toim.): Sosiaalisen nuorisotyön toimintamalleja. Turku, 2004. 91 s. ISBN 952-5113-72-8.
12. Elomaa, Leena & Mikkola, Hannele: Näytön jäljillä – tiedonhaku näyttöön perustuvassa hoitotyössä. Turku, 2004. 50 s. ISBN 952-5113-75-2.
13. Adamsson, Virpi & Puukka, Jaana: IHME – yrittäjätarinoita Loimaan seudulta. Turku, 2004. 93 s. ISBN 952-5113-76-0.
14. Niemi, Linda: Brandien kilpailu kosmetiikan markkinoilla – erilaistumisen kautta menestykseen. Turku, 2004. 115 s. ISBN 952-5113-77-9.
15. Sorsa, Kaisa & Bona Sánchez, Carolina: Timeshare-liiketoiminnan perusteet. Turku, 2004. 92 s. ISBN 952-5113-83-3.

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN PUHEENVUOROJA

2. Kettunen, Juha: Competitive Strategies in Higher Education. Turku, 2003. 22 s. ISBN 952-5113-26-4.
3. Kettunen, Juha: Strategic Evaluation of Institutions by Students in Higher Education. Turku, 2003. 23 s. ISBN 952-5113-27-2.
4. Laaksonen-Heikkilä, Ritva & Nirkkonen-Mannila, Anneli: Moniammatillista yhteistyötä Turun ammattikorkeakoulussa : terveysalan, liiketalous ja ICT:n sekä taideakatemian opettajat ja opiskelijat uusien toimintatapojen oppijoina ja kehittäjinä. Turku, 2003. 43 s. ISBN 952-5113-30-2.
5. Isotalo, Sari (toim.): Opiskeluytyvyys puntarissa : Suuren Opiskelijakyselyn 2002 tulokset. Turku, 2003. 56 s. ISBN 952-5113-35-3.
6. Hautala, Jouni: Rakentavaa keskustelua ja käytännön esimerkkejä : Turun ammattikorkeakoulu neuvottelukuntien näkemänä. Turku, 2003. 27 s. ISBN 952-5113-33-7.
7. Lind, Kaija: Osaaminen optimiin, kompetenssit kohdalleen. HR-ohjelman käyttöönotto Turun ammattikorkeakoulussa – pilottiprojekti terveysalan tulosalueella 16.1. - 31.12.2002. Turku, 2003. 22 s. + 13 liites. ISBN 952-5113-38-8.
8. Rannikko, Esa: Opiskelukokemuksia avoimessa ammattikorkeakoulussa – opiskelijakyselyn tuloksia. Turku, 2003. 32 s. + 22 liites. ISBN 952-5113-39-6.
9. Mattinen, Annukka: Ravitsemusohjaus hoitotyössä – ammattikorkeakoulun rooli terveydenhoitajien ja sairaanhoitajien ravitsemushoidon osaamisessa. Turku, 2003. 30 s. ISBN 952-5113-40-X.
10. Haapala, Eija: Hyvää henkilöstöhallintoa etsimässä – kokemuksia kymmenestä varsinaissuomalaisesta pk-yrityksestä. Turku, 2003. 33 s. ISBN 952-5113-46-9.
11. Rannikko, Esa: Osaajat opintiajalla : täydennyskoulutuksen markkinointitutkimuksen tuloksia. 53 s. + 17 liites. Turku, 2003. ISBN 952-5113-55-8 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-54-X (painettu).
12. Kairisto-Mertanen, Liisa: Markkinalähtöisyys korkeakouluympäristössä - katsaus ajattelutavan omaksumiseen ja kehittämiseen. 19 s. Turku, 2004. ISBN 952-5113-64-7 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-63-9 (painettu).
13. Angerpuro, Kirsi: Opiskelijapalaute oppimisympäristön ja opiskelun kuvaajana : tuloksia Turun ammattikorkeakoulun vuoden 2003 opiskelijabarometrista. 48 s. + 15 liites. Turku, 2004. ISBN 952-5113-69-8 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-67-1 (painettu).
14. Silvanto, Jenni: Osaajia omaan maakuntaan : Turun ammattikorkeakoulun työelämäyhteydet ja valmistuneiden työllistyminen Varsinais-Suomeen. 45 s. Turku, 2004. ISBN 952-5113-82-5 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-81-7 (painettu).
15. Hintikka, Tuomas: Visakoivun lujuusominaisuuksien selvittäminen kokeellisesti. 42 s. Turku, 2004. ISBN 952-5113-85-X (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-84-1 (painettu).
16. Veräjänkorva, Oili: Lääkehoidon opetus ja oppiminen Turun ammattikorkeakoulussa : tarkastelun kohteena toteutus-suunnitelmat ja opettajien omat arvioinnit. 60 s. + 7 liites. Turku, 2004. ISBN 952-5113-87-6 (verkkojulkaisu), ISBN 952-5113-86-8 (painettu).

MUITA JULKAISUJA

Räisänen, Pekka (toim.): Laivatekniikka : modernin laivanrakennuksen käsikirja. Turku, 2000. 710 s. ISBN 952-5113-99-X.

Turun ammattikorkeakoulu
Julkaisumyynti
Sepänkatu 3
20700 Turku

puh. 010 5535 810
fax. 010 5535 791
julkaisumyynti@turkuamk.fi
tk.turkuamk.fi/julkaisutoiminta/tilaus.html